P. I 373

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ŞTIINŢA ŞI ARTA

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: C. RADULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

No. 8 | Duminică 3 Iunie 1912 | Vol. XII

SUMARUL:

NOUTĂŢI: *Cuvintele M. S. Regelui la statuia lui Cuza-Vodă. — Dela Academie.*

ACTUALE

* * * *Discursul de recepţie la Academie al D-lui Dr. Gr. Antipa.*

CULTURALE

D. DRĂGHICESCU: *Despre Ideal.*

LITERATURĂ

GEORGE DUMA: *Aeternum Vale.*

J. BOTEZ: *Pierrot* (după *Verlaine*).

N. DAVIDESCU: *Tortura prin Speranţă* (din *Villiers de l'Isle-Adam*)

ŞTIINŢĂ

N. EINSCHLAG: *Inspiraţia artistică şi alcoolul.*

Celebrarea vinurilor.—Charles Monselet.—Impulsivitatea provocată de beţie la Baudelaire.—Beţia lui Alfred de Musset.—Cauzele şi rolul ei în viaţa şi creaţiunea poetului.—Incheere.

DISCUŢII

N. ŞTEFĂNESCU-IACINT: *In chestia retrocedării Basarabiei.*

INSEMNĂRI: *Pagini din timpul răscoalelor ţărăneşti.—Feminism.—Esenţa Religiunii.—D-l Iorga să vorbească!*

REVISTA REVISTELOR: *Convorbiri Literare.—Tara Nouă.—Lumea.—Revista Studenţimii.—Şezătoarea.*

MEMENTO

UN NUMĂR: 25 BANI

ABONAMENTUL:

In ţară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei
„ „ pe şease luni . . . . . 6 „

In străinătate: pe un an (2 vol. sau 48 num.) 12 Lei
„ „ pe şease luni . . . . . 7 „

DIRECŢIA: Bucureşti, Bulevardul Ferdinand, 55 • Telefon 8/66.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA.

Bucureşti, Calea Victoriei, 62 (Pasagiul Imobiliara, 3) • Telefon 30/II (Centrala II)

ALBERT BAER BUCUREŞTI

BIBLIOTECA ISTORIE C.I.R.P.R.

La Administraţia revistei: Calea Victoriei 62 (în pasagiu), se găsesc de vânzare pentru cititorii noştri, cu preţ scăzut, următoarele lucrări:

(Cumpăratorii din provincie vor mai adăoga la costul cărţilor comandate şi un 10 bani de fiecare leu; aceasta pentru cheltuiala transportului).

Colecţiunea volumelor apărute din Noua Revistă Română:

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul.

Volumele V—X, *1.50 lei* volumul *legat*.

Transportul în provincie al acestor volume (V-X) costă: 60 bani pentru 1 sau 2 vol.; 1.10 pentru 3 sau 4 vol. şi 1.60 pentru 5 sau toate 6 volumele.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română), lei 6.

Biblioteca Nouei Reviste Române, 15 bani volumul:

No. 1. *In zilele noastre de anarhie*, de *C. Rădulescu-Motru.*

No. 2. *Sufletul neamului nostru*, de *C. Rădulescu-Motru.*

No. 3. *Contractul muncei*, de *D. Negulescu.*

No. 4. *Frica de moarte; Sinuciderile din mizerie* de *N. Zaharia.*

No. 5. *Psihologia prostului; Prostul în viaţa socială; Cerşetorii în haine negre*, de *N. Zaharia.*

Cultura română şi politicianismul (ediţia III-a Socec), de *C. Rădulescu-Motru* cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic şi democraţia conservatoare, de *C. Rădulescu-Motru.* Preţul 50 bani.

Thomas Carlyle, viaţa şi operile lui, de *C. Antoniade*, 3 lei.

Eroii, de **Thomas Carlyle**, traducere din limba engleză, de *C. Antoniade*, 3 lei.

Naţionalismul, (cum se înţelege—cum trebue să se înţeleagă) de *C. Rădulescu-Motru*, 30 bani.

Psihologia Ciocoismului—Psihologia Industriaşului, de *C. Rădulescu-Motru*, 15 bani.

Ore de educaţie, de *N. Moisescu*, 30 bani.

STUDII FILOSOFICE

Organul Societăţii de Studii Filosofice din Bucureşti

Revistă pentru Cercetările de Psihologie teoretice şi aplicate la:

Ştiinţa dreptului, Pedagogie şi Sociologie

Director, C. RĂDULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din Bucureşti

Din colecţiunea *„Studii filosofice"* au apărut până acum:

Volumul I, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Valoarea silogismului. Problemele Psihologiei. Cestiuni de estetică. Valoarea ştiinţei. Organizarea raţională a Universităţilor. Psihologia martorului. Psihologia industriaşului. Ştiinţă şi energie.*

Volumul II, cu colaboraţiunea D-lor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, G. Antoniade, G. G. Antonescu, I. Petrovici, Eugen Pora, I. F. Buricescu, I. Ghibănescu, etc., cuprinde: *Psihologia revoluţionarului. Determinismul social. Filosofia lui H. Bergson. Critica estetică. Atomismul filosofic, Importanţa pedagogică a individualităţii, etc. Comunicări. Bibliografie.*

Volumul III, scris în întregime de d. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Afirmarea personalităţii în principalele momente ale culturii. Legea conservaţiunei unităţii sufleteşti. Persoană şi mediu.* (Puterea Sufletească, Partea I—III).

Volumul IV, scris în întregime de D. C. Rădulescu-Motru, cuprinde: *Mecanismul actului voluntar. Caracterul. Puterile sociale. Cultura.* (Puterea Sufletească partea IV—V).

Volumul V, cu colaboraţiunea D-lor: I. Petrovici, Marin N. Ştefănescu, St. Antim, Marcel T. Djuvara, G. Antonescu, I. Bucovineanu, cuprinde: *O nouă metodă inductivă. Logica şi problemele metafizice. Substratul economic al familiei. Teoria noţiunilor.* etc.

Volumul VI, cu colaboraţiunea D-lor: Vladimir Ghidionescu, Marin N. Ştefănescu, G. G. Antonescu, Nisipeanu, cuprinde: *Pedagogia ştiinţifică şi noile reforme şcolare. Criza Logicei. Revista Revistelor*, etc.

Preţul fiecărui volum e de 6 lei.

Pentru abonaţii „NOUEI REVISTE ROMÂNE" se acordă o însemnată reducere de preţ.

In abonament „STUDIILE FILOSOFICE" împreună cu „NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ" costă 15 lei anual.

Volumul VII din *„Studii filosofice"* cuprinde:

ELEMENTE DE METAFIZICĂ

Principalele probleme ale Filosofiei Contimporane, pe înţelesul tuturor

de

C. RĂDULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din Bucureşti

Ediţie populară 4 lei.

Iată câteva numai din capitolele cuprinse în această lucrare:

Introducere. — 1. Definiţia Metafizicei. Ştiinţele speciale şi Metafizica. — 2. Importanţa şi utilitatea Metafizicei.—3. Diferenţa dintre Metafizică şi Religiune.—4. Metafizica şi cultura.

Partea I.—Conştiinţa oglindă. Critica realismului naiv

Capitolul I. — *In faţa universului.*—O veche iluzie.—Contrastul dintre cer şi pământ în vechea mitologie.—Existenţa.—Platon şi creştinismul.—Ştiinţa modernă.—Mecanismul universal.—Fenomene cari nu se pot explica prin mecanică.—Fenomenele sufleteşti.—Omul vierme.

Capitolul II. — *Oglinda conştiinţei.*—Asemănarea înşelătoare dintre oglindă şi conştiinţă.—Oglinda vrăjită care vede peste tot.—Rătăcirile simţurilor.—Sofiştii.—Raţiunea în opoziţie cu simţurile.—Materialiştii şi idealiştii.—Iem. Kant.—Romanticii.—Hegel. Schimbarea punctului de vedere kantian.—Influenţa hegelismului asupra scriitorilor contimporani înapoi la Kant!

Capitolul III.—*Valoarea ştiinţei.*—Exagerăţiunile materialismului.—Relativitatea ştiinţei.—Înţelegerea mai completă a conştiinţei duce la concluzia că ştiinţa are o valoare relativă.—Până unde merge relativitatea ştiinţei.

Capitolul IV.—*Convingerea.*

Capitolul V.—*Logica nouă.*—Aceea ce este mediul biologic pentru o plantă este mediul cultural pentru ştiinţă.—Ştiinţă şi basmu.—Logica din punct de vedere genetic şi din punct de vedere formal.—Cestiuni noi pentru Logica.

Capitolul VI —*Adevăr şi minciună.*—Oamenii pe cari nu-i înţelegem fiindcă ne sunt superiori.—Oamenii pe cari nu-i înţelegem fiindcă ne sunt inferiori.—Propagandu adevărului şi meşteşugul minciunei.—Cum sunt minţiţi sălbaticii.—Politica şi minciuna.—Reclama neclnstită.—Reclame în publicul de jos şi reclama în publicul de sus.—Biruinţa Adevărului.

Partea II —Conştiinţa transcendentală. Critica filosofiei kantiane.

Capitolul I.—*Kant şi continuatorii săi.*—Exagerăţiuni incurajate de filosofia lui Kant.—Insuficienţa filosofiei lui Kant.—Conştiinţa în genere şi conştiinţa individuală.—Pragmatismul şi raţionalismul intransigent.—Biologismul.—Iohannes Müller.—Richard Avenarius.—Ernest Mach.—Biologismul metafizic. Arthur Schopenhauer. Friedrich Nietzsche. Henri Bergson.—Romantismul. Hegel.—Teoria Sociologică. Emil Durkheim.

Capitolul II.—*Spre o mai bună înţelegere a filosofiei kantiane.*—Înrudirea problemei kantiane cu toate marile probleme filosofice.—Insuficienţa încercărilor făcute de a completa pe Kant.—Cum trebue înţeleasă importanţa pe care o are pentru ştiinţă perspectiva kantiană.

„Partea III.—Conştiinţa reală. Personalismul energetic.

Capitolul I.—Problema eternă.—Antropomorfismul naiv şi buddhismul.—Metafizica raţionalistă.—Identitatea între unitatea din conştiinţa omenească şi unitatea din univers.—Forma sub care apare la Kant soluţiunea identităţei.—Direcţiunea în care trebue căutată completarea filosofiei lui Kant.

Capitolul II.—*Monismul.*

Capitolul III.—Personalismul energetic şi supra-omul lui Fr. Nietzsche.—Legea exerciţiului. Atenţiunea.—Deosebirea dintre conştiinţa animalelor şi conştiinţa omenească.—Rolul conştiinţei în organism.—Idealul.—Optimismul.—Vocaţiunea.

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL :
In țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
„ „ „ șease luni . . . . . 6 „
In străinătate pe un an . . . . . 12 „

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Calea Victoriei 62. (Pasagiul No. 3)
Telefon 30/11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 55
Telefon 8/66

No. 8 DUMINICĂ, 3 IUNIE 1912 Vol. XII

NOUTĂȚI

• • •

Cuvintele M. S. Regelui la statuia lui Cuza-Vodă

Cu obișnuita adâncime de gândire și cumpătare în cuvinte, M. S. Regele a pronunțat la desvăluirea statuei lui Cuza-Vodă următoarele :

Cu o vie satisfacțiune am venit în iubita Mea a doua capitală spre a da o însemnătate și mai mare acestei serbări naționale, menită a dovedì că poporul român știe a se arătà recunoscător către cei ce l-au sprijinit întru îndeplinirea aspirațiunilor sale. Cea mai înnaltă, cea mai sfântă dintre aceste aspirațiuni a fost unirea țărilor surori, pentru care au luptat necurmat în împrejurări grele și chiar primejdioase toți fruntașii marei generațiuni dela mijlocul veacului trecut.

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a avut gloria de a legà numele său de acest mare fapt istoric început prin alegerea sa și adus la deplina înfăptuire prin încordata sa stăruință.

Sunt însă alte fapte mari, mai personale, cari îndreptățesc cinstirea ce i se face astăzi, pe lângă unire ; acest monument ridicat pentru recunoștința obștească mai însemnează desrobirea țăranilor, secularizarea bunurilor mânăstirești și îndrumarea țărei către neatârnare.

Voința hotărâtă a lui Vodă Cuza și pătrunzătoarea înțelepciune a sfetnicilor săi, găsesc în sfârșit dreapta și frumoasa lor răsplată. Primul Rege al României își îndeplinește o sfântă datorie către primul Domnitor al țărilor surori unite, aducând în fața acestui monument prinosul de cinste ce se cuvine memoriei lui Cuza Vodă, care va rămâne de-apururea neștearsă în amintirea poporului.

Dela Academie

In ziua de 25 Mai a avut loc recepția oficială a d-lui Dr. Antipa, ca membru al Academiei Române.

Cititorii noștri vor găsì în corpul revistei rezumatul discursului d-lui Dr. Antipa, după notele exacte luate de un profesor colaborator al nostru și care note au fost revăzute apoi de însuși cuvântătorul.

La discursul d-lui Antipa a răspuns d. profesor L. Mrazec. Reproducem din discursul acestuia liniile de mai jos, în cari se face un binemeritat elogiu al activității științifice a noului academician.

(In numărul viitor vom vorbì de recepția d-lui General Crăiniceanu, care a avut loc la 29 Mai).

Studiile tale superioare,—zice d. prof. Mrazec adresându-se d-lui Dr. Antipa,—le-ai făcut în Jena, oraș universitar ideal, unde o universitate mică cuprinde între zidurile sale catedra de zoologie cea mai celebră din lume, ocupată pe acel timp de marele maestru Haeckel, al cărui discipol și asistent ai avut fericirea de a fi fost.

După ce ți-ai terminat studiile, ai lucrat în laboratoarele maritime dela Helgoland în marea Nordului, la Villefranche pe coastele mărei Ligurice, în cel dela Bergen din fiorduri le Norvegiei și în institutul internațional de zoologie dela Napoli, înființat de regretatul zoolog Dohrn.

După primele tale lucrări asupra Lucernariidelor expediținei la Spitzbergen și Țara Franz Iosef, asupra Meduselor aduse de Haeckel din India și asupra unei forme importante de Stauromedusă descoperită de tine în golful de Napoli, urmă studiul glandei Vymus la pești.

Inapoiat în patrie ai fost însărcinat cu studiul pescăriilor din regiunea Dunării.

Pentru a îmbrățișà bine chestiunea aceasta așà de importantă, erà absolut necesar să se cunoască nectonul apelor noastre și să se stabilească biologia peștilor din ele.

Programul acestor lucrări l-ai desfășurat într'un memoriu mic, apărut în 1895, la care în cursul anilor n'a fost nimic de schimbat în liniile sale generale și care a putut fi înfăptuit aproape punct cu punct.

Din acest punct de vedere sunt fundamentale pentru biologia apelor : monografia asupra Clupeidelor Mării Negre, apărută în Analele Academiei din Viena, studiul asupra Sturionelor și Fauna ichtiologică a României, operă premiată de Academia Română.

Competința ta dovedită pe tărâmul biologiei apelor, a făcut ca Congresul internațional de Pescării din Viena să te însărcineze cu referarea chestiunei migrațiunii sturionelor, cel din Roma cu chestiunea așà de însemnată a raportului între pescării și rectificarea cursurilor râurilor, iar comitetul celui de al V-lea Congres internațional de zoologie din Graz te-a învitat ca în ședința sa de deschidere să ții o conferință despre biologia deltei Dunării și a regiunei de inundație a acestui fluviu.

Adâncimea problemelor biologice din Balta și delta Dunării, te-au condus la studiul geofizic al acestor regiuni și ție-ți datorim prima clasificație științifică a formelor de teren și definirea lor, precum și explicarea formării și funcționării lor. Recunoașterea justă a înlănțuiri cauzale dintre variațiunile limitei între apă și uscat și *bogăția vieți aquatice*, te-a condus la stabilirea și la lărgirea unor legi naturale, dintre care voiesc să scot în evidență *numai* :

Legătura care există între suprafața apei revărsate și abundența vieții, căci *massa viețuitoarelor* este în raport direct cu întinderea luciului apei revărsate, în care se găsesc condițiunile optime de producțiune ; apoi legea vieții latente, a reviviscenții, ale cărei probleme atrăgătoare au inspirat dejà multora lucrări interesante, dar care—dacă nu mă înșel—până la tine n'a fost încă niciodată arătată în desfășurarea ei largă în regimul unui fluviu complex cum este Dunărea.

Intr'adevăr, puține pagini din istoria creațiunii naturale exercită asupra noastră farmecul pe care-l au problemele acestea ale vieții latente, ale vieții care doarme, ai cărei germeni rezistă săptămâni, luni sau chiar ani, până ce bagheta magică a naturii îi chiamă la functiune prin schimbarea mediului și prin energia solară. Toate aceste stări de echilibru biologic create prin înțelepciunea naturei, se bazează pe lupta între apă și uscat, prin care s'au produs selecțiuni de rezistență și de adaptațiune din cele mai interesante în regnul animal și vegetal.

Cum biologia și problemele ei au eșit înainte de toate din nevoile și experiența vieții de toate zilele, este firesc ca concluziile acestei științe să convergă spre un rezultat final practic.

Sprijinit pe cunoștința profundă a legilor biologice și a echilibrelor create de natură, ai dat țării două legi economice de mare însemnătate : Legea pescăriilor și legea pentru ameliorarea terenurilor inundabile ale Dunării.

Nu mai puțin rodnică este activitatea ta pe tărâmul cultural.

Muzăul de istorie naturală din București a devenit prin neobositul tău interes, prin întinsele tale relațiuni și prin concepțiunea justă pe care ți-ai făcut-o despre scopul lui, unul din cele mai bune din genul acesta. Căci ai înțeles din vreme rolul educativ pe care trebue să-l aibă singura noastră instituțiune de acest fel.

ACTUALE

DISCURSUL DE RECEPȚIE AL D-LUI Dr. GR. ANTIPA LA ACADEMIA ROMÂNĂ

Cele dintâiu cuvinte ale oratorului sunt elogii adresate amintirii predecesorului său, *P. S. Aurelian*, al cărui loc zice, că va fi greu de împlinit; activitatea lui ca om de știință, organizator, agricultor practic, etc., pusă în serviciul desvoltării economice a țării a lăsat urme adânci în toate direcțiunile în care a lucrat.

Apoi oratorul intră în desvoltarea subiectului ales: *Cercetările hidrobiologice în România și importanța lor științifică și economică.*

El începe prin a arătà că la început ținta mai tuturor naturaliștilor erà îndreptată către cunoașterea amănunțită a *formei* diferitelor vietăți, pentru a puteà stabilì pe baza asemănării lor, o clasificațiune naturală și apoi a se alcătuì arborele genealogic al regnului animal și vegetal.

Abià în timpurile din urmă învățații au început să se ocupe și cu studiul *vieței* organismelor—*Biologiei*—adică cu modul cum trăesc ele, cum se înmulțesc, cum se apără de dușmani, în ce raporturi se găsesc față cu mediul înconjurător și între ele.

Aici oratorul insistă asupra problemelor ce și le propune să le deslege Biologia modernă și anume: studiul amănunțit al diferitelor medii naturale, apoi cunoașterea tuturor fenomenelor de adaptațiune ale organismelor la aceste medii, descrierea tuturor comunităților de viață ce se întâlnesc și raporturile lor cu mediul.

Dintre diferitele ramuri ale Biologiei oratorul arată că cea mai principală este *Hidrobiologia,* atât pentru că în apă trăesc un număr foarte mare de vietăți, și întâlnim problemele cele mai variate, cât și pentrucă în apă trăesc animale cari au o mare importanță economică pentru omenire.

După această introducere oratorul arată cari sunt condițiunile naturale ce le prezintă apele României: munții șerpuiți de numeroase pârae și râuri ce se scoboară repede la vale ajungând în Dunăre; aceasta formează un brâu lat dealungul României, întovărășit pe margini de numeroase gârle și bălți, ducând cu sine toate apele ce curg pe teritoriul nostru până la Mare; aici de-alungul coastei, se găsesc numeroase bazine și lacuri; în interiorul țării diferite lacuri, din cari unele sărate, o serie de eleștee naturale sau artificiale, etc. etc., toate prezentând condițiuni de viață mai mult sau mai puțin diferite.

Oratorul urmărește apoi „după cursul apei" modul cum s'a desfășurat viața până la Gurile Dunărei și Marea Neagră.

A) In *torenți* apa curge cu *iuțeală mare,* pe un *fund pietros,* având o *temperatură scăzută* și aproape constantă și o *vegetație foarte săracă.* Animalele ce trăesc aici vor trebuì dar să fie adaptate acestor condițiuni. In adevăr vedem că foarte multe din ele își lipesc corpul de pietre cu un mucus cleios, pentru a nu fi târâte la vale de puterea curentului, altele își turtesc corpul dorso-ventral și capul lor se ascute ca o pană pentru a opune cea mai mică rezistență apei; altele își pretac unele organe ale corpului într'un soi de cârlige, cu cari se agață de puținele plante din apă; altele își leagă de corp câte o piatră mai mare, etc. Nu-i nici un inconvenient pentru aceste animale că nu se pot mișcà ca să-și caute hrana, de oarece ea le vine de-a gata, adusă fiind de curentul apei. De asemenea aceste animale din cauza temperaturei constante a apei nu au somnul de iarnă; iar din cauza săràciei de hrană multe din ele mănâncă foarte puțin în comparație cu rudele lor din apele liniștite.

Firește că aceste adaptări se observă în genere la animalele mici: larve de insecte, viermi, hidracarini, etc.; animalele mai mari, cum sunt peștii: păstrăvul, lipanul, lostrița, fiind înotători voinici se pot opune singuri curentului.

B) *In râuri* oratorul arată că din cauza încetinirei apei, animalele torenticole dispar și sunt înlocuite cu alte viețuitoare: pe când în torenți predominau larvele de insecte, în râuri predomină crustaceele. De asemenea se observă aici și o diferențiare între animalele ce trăesc la suprafața apei—Plankton—și cele ce trăesc pe lângă maluri—fauna litorală—.

C) *In Dunăre și bălțile ei* condițiunile de trai sunt de asemenea diferite; aici *apa curge foarte încet,* ducând cu ea *foarte mult mâl,* având o *temperatură variabilă* și cuprinzând *o vegetație foarte bogată,* ceeace face că se deschide o luptă pentru existență foarte înverșunată între viețuitoarele de aici.

Oratorul arată că fenomenele de adaptare ce se observă la animalele și plantele de aici au fost descrise de dânsul într'o conferință ce a ținut-o la Congresul de Zoologie din Graz în 1910, de aceea trece acum peste ele. In linii generale arată totuși că bălțile Dunărei și cu apa fluviului formează o unitate biologică bine precizată, căci aceste bălți cu apă mai limpede, cu fundul puțin adânc constitue refugiul animalelor în timpul inundațiunilor când apa este prea încărcată cu potmol, precum și locul cel mai potrivit pentru depunerea ouălor și creșterea puilor, căci aici, din cauză că apa fiind puțin adâncă se încălzește ușor și se desvoltă în ea o microfloră și microfaună foarte bogată. Această desvoltare este înlesnită de faptul că pământul *terenurilor inundabile* din jurul bălților este și el infiltrat cu germenii a diferite plante și animale ce duc acolo o viață latentă până ce vine din nou o inundație.

Oratorul arată apoi observațiile pe cari le-a făcut asupra pământurilor din terenurile inundabile, unde a găsit pe lângă animalele cunoscute până acum ca putând rezistà secetei, și alte animale superioare despre care nu se știà acest lucru ca: unele specii de *Ostrocode, Hidracarini,* Moluște ca: *Planorbis, Lim-*

naea, Anodonta, viermi ca: *Hirudo, Clepsine,* numeroase larve de *Chironomus,* peşti, etc. etc., toţi fiind adăpostiţi de o pătură compactă de nomol, ce întreţine umiditatea sub ea.

In acelaş mod oratorul descrie apoi condiţiunile naturale de viaţă din *Delta Dunărei,* unde se adaugă imensele suprafeţe de apă acoperite cu *Plaur.* Trece apoi la lagunele de pe malul Mării Negre despre cari spune că unele din ele au apă sălcie (salmastră) şi cuprind în ele forme de animale marine, cari încetul cu încetul se adaptează la viaţa de apă dulce, ca: *Dreissenia, Lithglyphus, Membranipora, Pleuronectes flessus* (Cambula), *Balanus, Syngnathus, Siphonostoma,* etc.

D) *Marea Neagră* e atinsă numai în treacăt de orator, de oarece singură această chestiune ar puteà formà obiectul unui discurs. Arată că condiţiunile naturale de trai de pe litoralul de Apus al acestei mări sunt cu totul deosebite de cele de litoralul de Nord sau de Sud. Aici avem o platformă litorală bine desvoltată, unde apa nu este infectată de hidrogen sulfurat şi unde pot deci să se stabilească animalele ce pătrund prin Bosfor.

*

Cum studiile acestea hidrobiologice sunt abià la începutul lor, oratorul a alcătuit şi un program amănunţit de lucrări arătând prin el direcţiunea în care trebue să se întindă în viitor cercetările acestea.

Prin aceste studii nu numai că vom puteà contribuì la deslegarea unor probleme ştiinţifice mari, ca origina formei de apă dulce, care nicăeri, ca aici, la gurile Dunării, nu se pot studià mai bine; dar vom ajunge a ne cunoaşte mai bine ţara noastră şi a pune o bază ştiinţifică desvoltării ei economice.

*
* *

CULTURALE

DESPRE IDEAL

Idealul este, mai mult decât oricare alt concept, o idee al cărei conţinut exact este greu de definit. Asemenea unui miraj, idealul fuge şi scapă când încerci să te apropii de el; aceasta chiar este caracterul realităţii psihice pe care o exprimă. Nu poţi să-l fixezi în mod aproximativ decât apropiindu-l de alte concepte, traducându-l, strecurându-i conţinutul în alte noţiuni analoge cu care prezintă oarecare aer de înrudire. Numai aşà îl putem prinde mai bine, pentru a-i fixà trăsăturile esenţiale şi caracteristice, şi pentru a reconstituì astfel un concept mai precis al idealului.

Să vedem mai întâiu cum se concepe şi cum se reprezintă de obiceiu idealul? Ce se înţelege şi ce sens i-au dat filozofii care l'au studiat? Vom descoperì astfel conceptele ce i s'au asociat.

După d. Millioud, care a exprimat cu stăruinţă acest concept, „Idealul este opusul realităţii, ceeace nu este; e desăvârşirea, definitivul, prin opoziţie cu ceeace se schimbă, cu ceeace nu există decât în germen; este *scopul ultim şi suprem* care se proiectează pe deasupra tuturor dorinţelor noastre deşarte şi viselor efemere".[1])

Pentru d. Ribot, care vorbeşte mult de conceptul acesta într'una din cărţile sale clasice *l'Imagination Créatrice* „idealul este principiul unităţii, centru de atracţiune şi punct de sprijin al oricărei operaţiuni a imaginaţiunei creatoare..."[2]) „Este un principiu de unitate în mişcare, în *evoluţia sa istorică...,* idealul nu este, el se face în inventator şi prin dânsul, viaţa sa este o devenire."[3])

Ca şi d. Ribot, d. Seailles concepe idealul ca: o lege de simplicitate, de unitate, de concentrare, ceva *mobil,* nemărginit de variat ca şi viaţa... Nu putem să imaginăm fără a idealizà.[4])

Ce este a idealizà? După d. Seailles, a simplificà realitatea, liberând-o de părţile ei neînsemnate, a concentrà toate trăsăturile care o caracterizează, după ce se suprimă tot ce o micşorează sau a şterge, nu este aceasta a idealizà?" Intr'o formulă mai sintetică „idealul, zice d. Seailles, nu este decât mişcarea naturală a gândirii spre viaţa cu totul armonioasă".[5])

Intr'o conferinţă ţinută de d. Boutroux asupra *dincolo-ului interior* (l'au delà intérieur) găsim formule şi trăsături care se înrudesc de aproape cu acelea ale idealului. Descripţiunea sa a dincolo-ului interior este o definiţiune aproximativă a conceptului nostru. D. Boutroux aminteşte exemplul lui Saint Augustin: In zadar căutară Monime şi fiul ei dincolo-ul interior pe pământ şi în cer: fură nevoiţi să meargă şi mai departe, până în adâncul firei lor." Acì, spune St. Augustin, găsirăm sufletele noastre şi le întrecurăm, pentru a ajunge în regiunea fecundităţii indefectibile". Or, după d. Boutroux, în experienţa religioasă omul percepe în sine însuşi un contact cu o fiinţă mai mare şi mai perfectă ca el, adică un dincolo adevărat." Şi pentru a precizà mai bine, arată că „geniile de tot felul: ştiinţific, artistic, politic, religios, au comunicat în sine cu un dincolo din care au contribuit a face să pătrundă ceva în lumea noastră". Acest dincolo, dacă îl privim mai de aproape, ni se prezintă ca „urmărirea unui ce nu numai altul, dar superior, *efortul de a se întrece*". Dincolo-ul este dar, efortul de a creà, puterea de a întrece realul. Pentru d. Boutroux, ca şi pentru Pascal d'altminteri, omul, întru cât priveşte inteligenţa, este „o fiinţă care întrece şi lucrurile şi pe sine însuşi".

După d. Paul Gaultier, într'o carte remarcabilă ce a publicat, „*l'Idéal Moderne*", idealul „apare ca o călăuză, un model şi un criter". Mai precis, idealul moral e conceput de dânsul ca *„o devenire perpetuă*

1) Revue Philosophique, 1903 p. 104.
2) l'Imagination Créatrice p. 57.
3) op. cit. pag. 68.
4) Le Génie dans l'Art p. 129.
5) loc. cit.

care se degajează în mod progresiv din acțiune, pentru a o dirija. Prefață a acesteia și isvorît dintr'însa, idealul este oarecum acțiune dejà el însuși. Cugetare vie, după cum a spus foarte bine Maurice Blondel, sau *prospecțiune,* el este la egală depărtare de cunoștința empirică și de cunoștința pur rațională.[1])

Ce ne destăinuește idealul? La această întrebare, d. Gaultier răspunde astfel: „Din faptul că idealul oglindește aspirațiunile noastre, adică ceeace este mai interior ființei noastre, mai intim și adânc într'însa, el apare, nu ca o construcție imaginativă, ci ca o deschizătură asupra fondului ființei chiar. Este efortul indefinit spre tot mai multă mărime și armonie".

Să vedem în fine, cum descrie și definește d. Ricardou acest concept într'o carte intitulată *„De l'Idéal".* „Idealul, spune dânsul, este ultimul cuvânt al unui progres continuu al sufletului, care, mărginit și constrâns de lucruri externe, se concentrează în sine însuși, se prelungește și se complace în creațiunile sale interne, în visul existenței mai libere și mai perfecte".[2])

Intr'altă parte, d. Ricardou va spune că „idealul este gândirea ea însăși, într'atâta încât prin transfigurațiunea imaginilor care o traduc, ea crește și tinde spre mai bine... sau, idealul, sub forma sa logică, este spiritul, într'atât încât el aspiră la mai bine, printr'o armonie tot mai perfectă a ideilor sale".[3]) Dânsul merge chiar până a identifică idealul cu iubirea, ca „termen superior al inconștientei naturi, legea consimțită a rațiunei, puterea ascunsă care face evoluțiunea socială și se desprinde din ea".

In ce sens merge idealul? „Inteligența, spune d. Ricardou, concepe acest ideal concentrându-se și prelungindu-se în direcțiunea *în care gradul inferior a fost atins...* Această formațiune neîncetată a idealului moral este un progres constant în realitatea individuală și socială"[4]). Pe scurt, pentru d. Ricardou, idealul și mai binele sunt sinonime. „El este superior realității, dar dacă merge întotdeauna înaintea ei, dacă între ea și el este o depărtare pe care într'una o face să renască, întrecând-o, aceasta e pentrucă idealul combină elementele într'un progres pe care îl determină și-l orientează ideea de Bunătate infinită". El este progresiv, căci esența sa e de a se întrece într'o mișcare fără sfârșit... Substanța sa este tendința către perfecțiune, adică ceeace e superior în umanitate, esențial și universal; de altă parte, el exprimă această aspirație în diferitele grade ale evoluțiunei noastre".

Să adăugăm în fine ceeace zice E. Fournière în *„Idéalisme Social"* adică „idealul este forma gândită a evoluțiunei" și să oprim aci acest fel de anchetă filosofică.

Această anchetă ne-a dat într'adevăr toate conceptele vecine de acela al idealului, toate acelea care exprimă în mod aproximativ acelaș lucru, sau servesc a-l explică, a-l interpretà și a-l complectà. Căci, conceptul de ideal, pentru a fi prins în esența sa complectă, adâncă și fugitivă, trebue reintegrat în această serie: *armonie, perfecțiune, progres, efort de a se întrece, invențiune, scop sau fine, model și criter, scop suprem, prospecțiune sau prevedere, devenire, evoluțiune.* Fiecare din aceste concepte, dacă încerci să-l privești mai de aproape, să-l analizezi, conține sau presupune idealul. Ideea de *perfecțiune* și de *mai bine* este pur și simplu un alt mod de a exprimà idealul. La rândul ei, ideea de *progres,* n'are sens dacă nu se concepe ca o serie de desvoltări succesive în direcțiunea unui scop preconceput care nu poate fi decât perfecțiunea. Fără noțiunea idealului, a mai binelui, progresul este de neînțeles. Acelaș lucru este cu evoluțiunea. Progres și evoluțiune se echivalează. Cu această diferență însă, că progresul este evoluțiunea văzută în procesul său ascendent, care exclude disoluțiunea. Evoluțiunea, astfel înțeleasă, este reprezentarea tuturor momentelor intermediare ale seriei care se continuă în sensul idealului, acesta constituind termenul, scopul ultim. De altă parte însă, scop și fine sunt iarăși doi termeni sinonimi ai idealului; ei precizează mai cu seamă semnificația idealului și în particular rolul său ca termen de ajungere al evoluțiunei, într'atât încât aceasta e progresivă și constituește ca o serie de realizări succesive, prevăzute, postulate în vederea unui scop oarecare. In acest caz, idealul este deasemenea model, criter și prospecțiune sau prevedere.

Pe de altă parte, ideal este și invențiune; căci invențiunea nu este decât actul spiritului în care, și prin care, idealul, scopul unei activități sau a unei evoluțiuni, se impune și se concepe, în mod mai mult ori mai puțin clar: Intr'un cuvânt, idealul este o stare activă a sufletului care conține, pentrucă le rezumă, toate noțiunile acestea. Se pare dar, că toate aceste noțiuni se întrupează și se complectează numai în conceptul idealului, care este acestea toate împreună.

Astfel definit și determinat, cu mijlocul acestor concepte aproximative, ne este mai ușor acum să descrim proprietățile caracteristice ale idealului. Acestea derivă direct din diferitele trăsături și funcțiuni ce i le descoperirăm. Pentrucă idealul reprezintă procesusul ascendent al evoluțiunei, și constituește și termenul final al acesteia, urmează, că el ni se arată sub două forme absolut diferite. Ne apare, când ca un ideal de perfecțiune imobil și inaccesibil, când ca un ideal mobil de care ne apropiem adese-ori, dar care dispare când încercăm să-l atingem, pentru a apăreà din nou, mai sus, mai departe, ca scop de noui eforturi pentru a-l realizà. Este evident că idealul se prezintă sub aspectul său fix și inaccesibil ca o stea polară a acțiunei, de câte ori spiritul nostru ținteste evoluțiunea progresivă în scopul său ultim, în termenul său final. Și, din contra, idealul ne apare mobil și nălucitor, dispărând când te apropii de el,—

1) op. cit. pag. 48.
2) p. 156.
3) p. 106.
4) p 135.

când considerăm evoluțiunea în fazele sale succesive, în mișcările sale intermediare. Idealul *nălucă* este viziunea fazelor succesive și schimbătoare ale evoluțiunei. El este, din contra, model neschimbător, criter definitiv, când avem intuiția termenului ultim, a ultimei faze spre care se îndrumează încet evoluțiunea progresivă a realității prin etapele sale intermediare.

E o fază a evoluțiunei ajunsă, pentrucă ajunsă e dejà întrecută și perimată. Căci în momentul chiar când e ajunsă, încep a se schița liniile, contururile fazei ulterioare, care ascund atunci, și fac să dispară forma fazei anterioare. Spiritul nostru, fiind prezinte, oglindește, pentrucă o percepe prin intuiție, această muncă de preparare. Prin aceasta, el construește în el schița acestei noi faze evolutive. Această schiță se traduce în sentimentul idealului, care ne apare în depărtare și pe care ne silim să-l ajungem. Eforturile noastre traduc în fapt munca de preparare, de creare ce frământă realitatea, dând naștere unui nou stadiu evolutiv. Și din cauză că viața noastră e prinsă în curentul evoluțiunei progresive, ea ne pare o goană nebună spre ideal, și spre un ideal când nălucă, când fix și inaccesibil „dincolo de zadarnicele noastre dorinți și de visele noastre deșarte".

Iată și de ce idealul, cu toate formele sale multiple nălucitoare sau neschimbătoare, idealul complex, cu toate elementele sale variate, ni se arată ca intuiția cea mai fidelă, fotografia cea mai exactă ce o ia spiritul nostru asupra evoluțiunei. *Evoluțiunea progresivă, progresul,* cu toate că sunt concepte științifice foarte moderne, nu sunt în realitate decât numiri noi a acestor concepte, vechi ca și lumea: ideal și perfecțiune. Tot ce va fi făcut filozofia științifică a lui Darwin și a lui Spencer, e de a fi botezat cu un cuvânt nou bunul și vechiul concept al idealului, aducându-i în acelaș timp oarecare preciziuni și câteva determinări sigure.

Sentimentul unui ce nălucitor, asemenea unui miraj, pe care idealul îl lasă în spiritul nostru, traduce mobilitatea perpetuă a evoluțiunei, mobilitatea fazelor sale schimbătoare. In această mobilitate neîncetată și fără repaus, idealul se desprinde la fiecare pas evolutiv, ca o imagină perfectă, și se ridică, se așează întotdeauna în fața și d'asupra realității, ca un model pe care să-l ajungă și să-l întreacă. Din aceași cauză, idealul pare că traduce propria noastră tendință de a ne întrece pe noi înși-ne. Cu alte cuvinte, idealul este omul nemulțumit de el însuși și de realitate, spiritul nostru luând cunoștință de sine, în elanul său de a se întrece, ridicându-se d'asupra sa însăși. Prin urmare, idealul este ceeace nu este încă, ceeace va fi, realul viitor, într'adevăr întru cât e conceput și prevăzut de spirit, realul viitor, *care va fi altfel,* care va fi mai bine decât realul prezinte, pentrucă va corespunde tendințelor și dorințelor noastre; mai mult chiar, el e conceput și creat de spirit în conformitate cu acestea. In mod mai precis, idealul astfel înțeles, implică dar noțiunea evoluțiunei progresive în sensul unei adaptațiuni tot mai bună, mai armonioasă a realității la tendințele și aspirațiunile noastre. Această armonie crescândă, această perfecțiune, acest mai bine care se exprimă în ideal, înseamnă numai un mod special de a concepe realul de mâine, și în deosebi sub o formă care va corespunde mai adequat decât realul prezinte la dorințele și aspirațiunile noastre. Perfecțiune și armonie înseamnă aici consonanță între sufletul nostru și realitate. A realiză idealul este a atinge această *consonanță,* este a impune realității să se acordeze la diapazonul dorințelor și tendințelor noastre. Idealul este dar diapazonul realității.

Pe de altă parte însă, și întru cât spiritul poate să aleagă un scop, după tendințele și aspirațiunile sale, la această adaptațiune progresivă realizată în evoluțiune, idealul implică prevederea, previziunea sau *prospecțiunea.* Dintr'acest punct de vedere, idealul este scopul prevăzut al evoluțiunei progresive, care adaptează realitatea la aspirațiunile sufletului nostru. Și ca corolar imediat al acestei definițiuni, idealul este facultatea de a prevedeà, de a cunoaște prin anticipație viitorul; este facultatea conștiinței noastre *luminată* de a anticipà fazele mai mult ori mai puțin îndepărtate ale evoluțiunei atât socială cât și individuală. Această prevedere, spiritul nostru o realizează într'un act de sinteză în care intră deopotrivă aspirațiunile sufletului nostru și datele concrete ale realului; pentru a întrebuința o imagină, putem spune că sufletul trebue să se unească cu realitatea, pentru a da naștere idealului.

Vom spune dar, ca să rezumăm, că idealul este un act al conștiinței, întru cât ea este prevăzătoare și rațională. In raport cu realitatea, idealul este, în fiecare moment al evoluțiunei, viziunea anticipată, când a direcției ce o va luà imediat cursul a chiar acestei evoluții,—adică imagina, finele prevăzut ce-l va realizà faza imediat următoare a evoluției—când aceea a etapei finale, a scopului ultim, la care tinde realitatea în mișcare. Conceptul *idealului* și al *evoluțiunei,* sunt dar, cel puțin, legate împreună în mod indisolubil dacă nu sunt, pur și simplu, un singur și acelaș lucru, văzut din două puncte de vedere diferite. Ideea de evoluțiune este mai curând realitatea externă statică, așà cum se constată examinând în mod retrospectiv evoluatul. Idealul, din contra, este mai curând viziunea anticipată, prevăzută, a cursului și a diferilor faze ale evoluțiunei în devenire.

D. Drăghicescu

BIBLIOGRAFII:

Bulletin officiel de L'Association des Libres Penseurs de France. Sommaire: Défense de l'Enseignement laïque.—Libre Pensée et Mutualité.—Les Congrès de Libre Pensée.—La Libre Pensée et la Paix.—Les horreurs du cléricalisme.—Les écoles de l'adolescence.—Le fanatisme au village.—Les suites d'une excommunication.—La Société rationaliste de la Paix.—Nouvelles diverses.—Ce numéro sera envoyé gratuitement à toute personne qui en fera la demande à M. Gandon, Secrétaire Général de l'Association, 8, rue Monsieur-le-Prince, Paris.

LITERATURA

Aeternum vale

... Plecatului ce părăsește aceste oarbe năzuințe

Impresurat de flori, în pacea visărilor eterne,
Dormi!
Mulțime, dă-te la o parte și dă odihnă celui care
Eternizează 'n somn viața întregei lumi...
De ce mai plângeți?
Tăceți,
Căci plânsul vostru pare
O aiurare de nebuni.

Și faceți liniștea adâncă,
Tăceți.
In templul trist
Să fie tot mai cucernică tăcerea,
Să vă cutremure puterea
Vieței palidului Crist,
Ce 'nduioșat de truda voastră,
In licăririle de aur
'Și 'nseamnă gestul de profet.

Nici un regret
Să nu păteze lumina ochilor aprinși.
Din lira sufletul poet
Să cânte imnuri de mărire,
Și-un imn divin,
Ca 'ntreaga ceată de Ingeri și de Serafimi,
Să 'mmărmurească 'n armonia psalmodierilor divine.

Copilul lumilor eterne!
Viață fără de sfârșit...
Pe fruntea ta senină, albă,
Cununa anilor își cerne
Zăpada gândurilor pale...
Cum ne zâmbești!
Zâmbirei tale
Răspunde Crist prin gestu 'n care
De mii de veacuri se ascunde, îndurerat:
Aeternum vale!
. . . . . .

Deșteaptă-ți lira, cântăreț al suferinței!
Pe piedestalul alb de mire
Genunchii vino să-ți 'ndoi,
Trezește-ți plânsul,
Vino, vino,
Cobori în inimi de departe,
Să dăm viață din viața
Atâtor suflete deșarte,
Plecatului ce părăsește aceste oarbe năzuinți.

O, vino, să-ți îndoi genunchii
Pe piedestalul alb, cu mine,
Și să simțim cum se strecoară
Prin lacrimi recele fior...

O, dormi...
O, dormi în armonia psalmodierilor divine.
Pe criptă,
Trandafiri vor crește și crini și palide sulfine,
La umbra plângătoarei sălcii
Și-a plângătorului salcâm.

In alb fecioarele 'mbrăcate
Te-or plânge-adeseori cu floarea
Ce-așterne straturi parfumate.
. . . . . .

Tăceți,
Tăceți, căci plânsul vostru
E-o aiurare de nebuni.

Și faceți liniștea adâncă,
Tăceți.
In templul trist
Să fie tot mai cucernică tăcerea,
Să vă cutremure puterea
Vieței palidului Crist,
Ce 'nduioșat de truda voastră,
In licăririle de aur
'Și 'nseamnă gestul de profet.

Mulțime, dă-te la o parte și dă odihnă celui care
Eternizează 'n somn viața întregei lumi.

George Duma

Pierrot

Paul Verlaine

Nu mai e visătorul cel bătrânicios
Ce desfătă strămoșii cocoțat pe-o poartă.
Veselia lui, și candela-i, e moartă
Doar spectru-i ni s'arată slab și luminos.

Și iată că 'n lumină de fulger fioros,
Haina lui cea albă de vifor fluturată
Pare un lințoliu; și gura-i e căscată,
Urlând par'că de viermii grozavi care l'au ros.

Ca un stoi de păsări de noapte, care trece,
Mânecile-i albe fac prin văzduhul rece,
Semne stranii, căror doar zările răspund.

Ochii, două găuri pline de fosfor
Iar făina-i face și mai îngrozitor
Chipul stors de sânge cu nas de muribund.

J. Botez

TORTURA PRIN SPERANȚĂ

Venerabilul Pedro Arbuez d'Espila, al șeaselea preot al dominicanilor din Segovia și al treilea mare inchizitor din Spania, urmat de un călău și precedat de doi dintre oamenii Sfântului-oficiu, aceștia cu felinare, coborà într'o seară pe sub cavourile monastirei către una din închisorile ascunse. Zăvorul unei uși masive scârțâi: intrară într'un năbușitor *in-pace* unde ziua de suferință se strecurà pe sus și luminà, între belciugele zidite în pereți, un căluș negrit de sânge, un cuptor și un ulcior. Pe un pat de băligar ședeà, cu picioarele legate și cu gâtul înlănțuit, un om în zdrențe, buimac și ajuns îndoelnic ca vârstă.

Acest deținut erà rabbi Așer Abarbanel, evreu din Aragon care, dovedit că erà cămătar și că disprețuià pe cei săraci, fusese, de mai bine de un an„ supus zilnic la tortură. Totuș „orbirea sa fiind tot așà de tare după cum îi erà și pielea" nu primise să-și lepede legea.

Bizuit pe o familie veche de câteva mii de ani și mândru de străvechii lui străbuni, coborà, după talmud, din Othoniel și, prin urmare, din Ipsiboe, femeea acestui din urmă Judecător al Israelului; acest lucru îi dăduse curaj în mijlocul celor mai cumplite suplicii.

Venerabilul Pedro Arbuez d'Espila se apropiè de rabin cu ochii în lacrimi și, gândindu-se că acest suflet atât de puternic fugeà de lumină, întâmpină pe deținut cu următoarele cuvinte:

— „Bucură-te, fiul meu, căci necazurile pământești se vor sfârși și dacă față de atâta stăruință, a trebuit să las, gemând, să te supună la multe încercări, sarcina mea de frățească îndrumare are și ea un sfârșit. Ești ca un zmochin netrebnic care, găsit de-atâtea ori fără fructe, își pricinuește singur tăerea... Dumnezeu singur însă e chemat să-ți cântărească sufletul. Poate că nesfârșita bunătate să lumineze și peste tine în ceasul din urmă. Să nădăjduim. Sunt pilde. Amin. Mâine vei intrà în *Auto-da-fe;* adică vei fi expus în *quemadrero,* jeratec anunțător al focului de veci, jeratec care, știi, fiul meu, că nu arde decât dela distanță, așà că moartea întârzie cu cel puțin două sau trei ore mulțumită cearceafurilor ude sau înghețate de pe fruntea și inima jertfelor. Veți fi numai patruzeci și trei. Unde mai pui că, așezat în primul rând, vei aveà timp să rogi pe Dumnezeu și să-i aduci prinos acest botez de foc pogorît din Duhul sfânt. Nădăjduește deci în lumina cea de sus și dormi".

Sfârșind ceeace aveà de spus, dom Arbuez porunci, cu'n semn, să scoată din lanțuri pe acest nenorocit, și, apoi, îl îmbrățișă cu căldură. Veni după aceea rândul călăului să-și ceară ertare pentru că-l făcuse să sufere în vederea răscumpărărei; apoi și ceilalți doi îl luară de gât și-l sărutară năbușit.

La urmă deținutul fu lăsat singur și zăpăcit în întuneric.

Rabbi Așer Abarbanel, cu gura uscată și cu fața îndobitocită de suferință, privì mai întâi în neștire către ușa închisă.

— „Inchisă?..."

Acest cuvânt deșteptà în adâncul gândurilor lui nelămurite reverii aduse de vedenia luminei felinarelor printre zidurile ușei. O idee bolnăvicioasă de nădejde, datorită slăbirei creerului său, îi trecù prin suflet și îl făcù să se târască spre neobișnuita apariție și, foarte încet, strecurându-și un deget cu mare băgare de seamă, trase ușà înăuntru.

Doamne, ce minune!

Printr'o întâmplare fără pereche, omul care închisese, întorsese cheea ceva mai înainte ca ușa să se închidă deplin, așà că zăvorul ruginit, neintrând în gaura broaștei, făcuse să rămână ușa deschisă.

Rabinul aruncă o privire afară.

Mulțumită unui fel de obscuritate lividă deosebì mai întâi un semicerc de ziduri pământoase, găurite de trepte încolăcite și, dominând în fața lui cinci sau șase trepte de piatră, un fel de poartă neagră ce da într'un coridor vast din ale cărui arcuri nu se puteau zări, de jos, decât cele dintâiu.

Se târî până în dreptul unui prag de unde începeà un coridor, dar nesfârșit de lung și luminat de lumina unei zile galbene, un fel de lumină de vis; candeli agățate de bolțile tavanului albăstreau din când in când culoarea închisă a aerului. Mai departe, spre fund, nu se mai vedeà decât umbră. In această întindere nici o ușe laterală. Printr'o singură parte, din stânga, prin ferestrui cu drugi încrucișați și înfipți în zid, pătrundeà un fel de amurg care, din pricina dungilor roșii ce cădeau la intervale pe podelele de piatră, păreà să fie al serei. Tăcere îngrozitoare. Departe, prin adâncul acestei cețe, poate că, totuș, se deschide o eșire spre libertate. Șovăitoarea nădejde a evreului erà tenace pentrucă erà și cea din urmă.

Deci fără să mai pregete, pornì de-alungul zidului cu ferestrui, căutând în acelaș timp să se contopească cu întunecoasa culoare a zidurilor lungi. Inaintà încet, târîndu-se pe pântece și năbușindu-și strigătele de durere pricinuite de o rană proaspătă.

De odată zgomotul unei sandale ce se apropià ajunse, în ecoul acestei alee de piatră, până la el. Un tremur îl scutură, spaima îl năbuși și vederea i se întunecă.

„S'a sfârșit, fără îndoială!"

Se ghemuì pe vine într'o gaură și, pe jumătate mort, așteptă. Erà un om de-ai monastirei și se grăbeà; trecù repede, cu un clește de zmuls mușchii în mână, cu capușonul tras pe față, îngrozitor, și dispărù. Zguduitura suferită de rabin îi oprì oarecum funcțiunile vieței și îl făcù să rămână pe loc aproape un ceas fără să mai poată face vre-o mișcare. Când se desmeticì se gândì, de teama unei torturi și mai mari în cazul când va fi prins, să se întoarcă în închisoare; vechia minune, însă, îi șopteà în suflet acel divin *poate* care întărește în cele mai dureroase desnădejdi. O minune se făcuse; nu mai tre-

buià deci să se îndoească, așà că începù din nou să se târască spre o scăpare cu putință. Slăbit de suferință și de foame, și tremurător de agonie, înaintà.

O, acest coridor sepulcral, prelungit într'un chip misterios!...

El, nemai sfârșind de înaintat, se oprise și priveà țintă, în umbră departe, spre locul unde își închipuià că trebue să se deschidă eșirea liberatoare.

Oh, oh, iată că din nou se aude răsunet de pași; de data asta mai domoli și mai sumbri. Formele albe și negre, cu pălării lungi cu marginile îndoite, a doi închizători, se desprinseră din aerul greoi al închisoarei. Vorbeau încet și păreau că nu se înțeleg asupra unui punct de căpetenie, căci dădeau din mâini.

Rabi Așer Abarbanel, văzându-i, închise ochii. Inima îi bătea de moarte, hainele de pe el se îmbibară cu o sudoare rece de agonie și, zăpăcit, întins de-alungul zidului, rămase astfel nemișcat în lumina unei candeli, rugând pe Dumnezeu și pe David.

In fața lui, cei doi inchizitori se opriră în razele candelei—fără îndoială din pricina unei întâmplări aduse de discuția lor. Privirile unuia dintre ei, urmărind pe celălalt, căzură asupra lui. Sub această privire, a cărei expresie ciudată nu se observà, nenorocitul crezù că simte cleștele cald mușcându-i din nou nenorocita-i carne; simțeà că e cât pe-aici să devină iarăși un plânset și o rană și, șovăitor, ne mai putând să respire, tremurà cu pleoapele închise la atingerea acestei rasse. Lucru ciudat însă, și natural în acelaș timp, ochii inchizitorului erau ochii unui om adânc preocupat de ceeace trebue să răspundă și pe de-a 'ntregul stăpânit de ceeace ascultà, așà că, ficși, păreau că privesc pe evreu *fără să-l vadă*.

Intr'adevăr cei doi siniștri vorbitori își urmară drumul după câteva minute și, cu pașii domoli, se îndreptară, discutând încet, în spre răspântia de unde eșise deținutul; *nu-l văzuseră!*... așà că, în urma zbuciumării îngrozitoare a senzațiilor sale, el își simți creerul fulgerat de această idee: „sunt eu oare mort de nu mă mai văd?“ O împresie chinuitoare îl scoase din letargie: privind zidul crezù că vede, în fața ochilor săi, alți ochi observându-l cu sălbătecie.

Ametit de emoție își lăsă capul pe spate. Nu erà însă nimic; pipăind cu mâna pietrele ajunse să-și dea socoteală: reflexul ochilor inchizitorului îi rămăsese încă în luminele ochilor săi și o clipă îl reflectase apoi el însuși pe cele două fețe ale zidului.

Inainte! Trebuià să grăbească în spre ținta închipuită și bolnăvicioasă fără îndoială, a scăpărei; în spre acele umbre de care nu erà mai departe ca treizeci de pași. Incepù deci din nou, mai repede, în genunchi, pe pântece, cu ajutorul mâinilor, calea lui dureroasă și, în curând, intră în partea întunecoasă a acestui coridor îngrozitor.

De-odată, nenorocitul simți pe mâinele-i rezemate de lespezi ceva rece, pricinuit de-un puternic suflu de aer alunecat pe sub o uscioară dela capătul celor două ziduri.

„Ah, Doamne, dacă s'ar deschide!...“

Intreaga ființă a evadatului acestuia de plâns, fu zguduită de ameteala nădejdei. Se uită de sus în jos fără să poată deosebì ușa, din pricina întunecimei din prejur. Pipăì: nici zăvoare, nici broaște; un singur ivăr! Se ridică, trase și ivărul cedă sub apăsarea degetului cel mare iar ușa se întoarse tăcută către el.

„Aleluia!“ murmură rabinul, în picioare pe prag, într'un adânc suspin de mulțumire față de vederea deschisă.

Ușa dădeà în grădini cu cerul de stele, în primăvară, în libertate și în vieață, spre câmpia vecină ce se întindea către Siera, ale cărei sinuoase linii albastre se profilau în zare; acolo erà scăparea. Ah, să fugă! Va alergà toată noaptea prin pădurile de portocali, al căror miros îl îmbătà, și, ajuns în munți, va fi scăpat. Respirà bunul aer al libertății. Vântul îl însufleteà înviorându-i plămânii. In inima lui dilatată auzeà un *Veni Foras* de Lazăr și, ca să binecuvinteze pe Dumnezeul care îi dăruià această binefacere, își întinse brațele înainte ridicându-și ochii spre cer.

Căzì în extaz.

Atunci i se părù că vede umbra brațelor sale cum se întoarce asupra lui însuși și cum aceste brațe de umbră îl încolocesc, îl prind și îl strâng cu dragoste la sân. O figură înaltă erà lângă el; încrezător, el își lăsă privirea în spre această înfățișare și deveni șovăitor, mohorît și, înebunit ,simți că i se umflă figura de spaimă.

Erà în însăși brațele marelui închizitor, în ale venerabilului Pedro Arbuez d'Espila care îl priveà cu ochii plini de lacrămi mari și cu un aer de bun pastor care își găsește oaea rătăcită.

Intunecatul preot strângeà la piept cu un așà de divin aer de caritate pe nenorocitul evreu, încât nasturii hainei monahale intrară, pe sub rasă, în pieptul dominicanului; rabi Așer Abarbanel, cu ochii umflați sub pleoape, gemeà în agonie în brațele asceticului dom Arbues și înțelegeà nelămurit că toate trecerile fatalei seri nu fuseseră decât o tortură pregătită, acea a Speranței. Marele inchizitor, cu un glas de reproș pătrunzător și cu o răsuflare arzătoare de posturi, îi șoptì la ureche:

—„Ei ce, copilul meu, tocmai în ajunul, poate al mântuirei, vrei să ne părăsești?...“

Villiers de l'Isle-Adam
în românește de N. Davidescu

BIBLIOGRAFII:

E. C. Decusara, docteur en droit: «Les délits de Presse dans la législation roumaine», librairie Arthur Rousseau, 14 rue Soufflot, Paris, 1912.

Dr. F. Grünfeld: «Călăuza locurilor de băi și de odihnă din România», Sfetea-București, 1912, lei 1.25.

Em. Grigorovitza: «Amintiri», «Schițe», tip. Socec, 2 lei

ŞTIINŢE

INSPIRAŢIA ARTISTICĂ ŞI ALCOOLUL[1])

Celebrarea vinurilor. — Charles Monselet. — Impulsivitatea provocată de beţie la Baudelaire.—Beţia lui Alfred de Musset.—Cauzele şi rolul ei în vieaţa şi creaţiunea poetului.—Incheere.

Vinurile au fost celebrate cu multă demnitate şi talent de către *Charles Monselet*. Intr'un sonet el a definit în chip admirabil vinul de Bourgogne şi vinul de Bordeaux. Vinul de Bordeaux este femeia, este *Ea;* cel de Bourgogne e masculin, este *El*. Prin ce capriţiu de fantezie poetică a ajuns Monselet la această concluzie?... Tot el ne mai dă o personificarea a vinurilor, cari fraternizează ca înalţi şi nobili demnitari la recepţiuni regale. Diferitele varietăţi de vinuri sunt personagii bine cunoscute, bărbaţi şi femei manierate: „le jeune et rougissant Montrose, la vierge enfrissonée rouge comme un coquelicot Mademoiselle Romaneée, la veuve Cliquot etc., iar pe Clos-Vougeot îl aclamă şi i se prezintă arma:

— Passez, Monsieur de Lur-Saluces,
— Après vous, mon cher Montrachet.

Le jeune et rougissant Montrose
Ayant quitté pour un instant
Le bras de son tuteur Larose,
Jette un regard inquiétant

Et cherche, vierge enfrissonnée
Rouge comme un coquelicot,
Mademoiselle Romanée
Auprès de la veuve Cliquot.

Certaine d'être bien lotie
Malgré son air un peu troublant,
Dans un coin la Côte Rôtie,
Sourit à l'Ermitage blanc.

Rauzan, découvre mille charmes
Chez Mercurey, ce fin rougeaud;
J'entends le cri de Portez armes!
On acclame le Clos-Vougeot.

*

Ch. Baudelaire, a cărui apologie făcută vinului am văzut-o mai sus, făceà acte impulsive; într'o zi a încercat să strângă de gât pe tatăl său vitreg, etc. Mai comitea şi alte isprăvi bizare, aşà, îşi văpsea părul în verde. Părinţii săi, au fost, după spusele sale proprii „idioţi sau nebuni" şi au murit „victime ale unei groaznice nebunii". Pe lângă vin, absint, mai făceà excese de tutun, opiu. Pare a fi fost un olfactiv cu perversiuni sensoriale. Preferà mirosurilor bune, zice Lombroso, mirosurile, cari pentru omul sănătos constitue cevà infect, descompus; pestilenţa încântà nasul său.

Din timp în timp făceà câte o „plaisanterie nerveuse". Aşà în *Le Mauvais vitrier* ne povesteşte una din isprăvile sale. Sculându-se dimineaţa posomorît, obosit, trist, şi simţind nevoia să facă cevà de samă, «o faptă mare, fără pereche» deschide fereastra şi vede un geamgiu al cărui strigăt ascuţit şi supărător ajungeà până la dânsul. Fără să ştie pentru ce, e cuprins, faţă de acest biet om de o ură subită şi despotică. Ii strigă să vie la dânsul şi se gândì „cu oarecare veselie, că odaia fiind la al şaselea etaj iar scara foarte strâmtă, geamgiul cu anevoie va puteà să urce, şi-şi va agăţa de toate părţile colţurile mărfei sale fragile". In sfârşit, apare geamgiul. „Mă uitai cu deamănuntul la toate geamurile sale şi-i zisei: cum aşà? n'ai sticle colorate? sticle roze, roşii, albastre, sticle magice? să-ţi fie ruşine! te plimbi prin mahalale sărăcăcioase şi n'ai măcar sticle care să facă să vezi viaţa mai frumoasă! Şi-i dădui brânci pe scară unde se 'mpiedică mormăind. M'apropiai de balcon şi apucai un ghiveciu cu flori şi când geamgiul apărù la cotitura scării, dădui drumul armei mele drept pe cutia din spatele omului pe care îl şi răsturnă sfărâmând sub spinarea lui toată biată averea, lui umblătoare cu un sgomot asurzitor ca al unui palat de cristal crăpat de un fulger. Şi beat de nebunia mea, îi strigai furios: *la vie en beau! la vie en beau!*".—Baudelaire mărturiseşte că în acele clipe a simţit „infinitul plăcerii"...

A murit, după Michaut[1]), de ramolisment cerebral cu hemiplegie dreaptă şi afasie...

Alfred de Musset[2]), născut la 1810, aparţinea generaţiunii care a avut de îndurat urmările materiale şi morale a formidabilei sguduiri produse în întreaga Europă de Revoluţie şi Imperiu: „In timpul războaielor Imperiului, pe când bărbaţii şi fraţii luptau în Germania, mamele neliniştite, dăduseră lumii o generaţie ardentă, palidă şi nervoasă".

Intr'adevăr, din cea mai fragedă vârstă găsim la dânsul semnele unei impresionabilităţi excesive, unită cu o nerăbdare, cu o dispoziţie de a devora timpul. Se cunoaşte anecdota cu pantofii roşii. Alfred aveà trei ani, când îi se aduse o pereche de pantofi. Fu îmbrăcat şi nerăbdător de a ieşi mai curând încălţat cu pantofii cei noi, a căror coloare îl impresionau mult, pe când mama sa îi pieptănà buclele sale lungi, el bătеà din picioare de nerăbdare. In sfârşit, strigă pe un ton plângător: „Grăbeşte-te mamă, că se învechesc pantofii". *(Paul de Musset:* Biographie).

In anul 1833, în Mai, când poetul aveà 23 de ani, Buloz, fundatorul revistei *Revue de deux Mondes*, invitase pe Alfred de Musset la un banchet pe care-l oferia redactorilor săi. Cu acest prilej poetul întâlnì pentru întâia oară pe femeia care trebuia să-i inspire acea pasiune violentă, cure i-a şi zdrobit viaţa pe *George Sand*.

Musset a început să beà cam după ruptura cu această femeie. Amantă necredincioasă, spre a se disculpà de rolul pe care-l jucase în dramatica a-

1) Se pot urmări şi articolele din no 1, 2, 3, 4 şi 5 al revistei.

1). Comment est mort Baudelaire în «Cronique Médicale», 1912.—

2) Autheaume et Dromard : Poésie et Folie.

ventură din Veneţia, ea susţineà că încetase de a-l mai iubì pentrucă beţia nu puteà cu nici un chip să se împace cu amorul. Adevărul însă este că tocmai spre a o uità, spre a gonì senzaţia de gol, de inutilitate şi starea de depresiune morală până la completa descurajare, de care suferià poetul, s'a dat acesta beţiei, deşì a rămas scrisoarea trimisă de George Sand, doamnei Arnould-Plessy în care îi scrie:

«Ah! patima aceasta nenorocită! Rău voitorii—şi ei sunt aşa de numeroşi!—au voit să arunce asupra mea răspunderea—şi nimic nu e mai fals. Alfred de Musset s'a dedat beţiei nu pentrucă a fost părăsit de mine; ci din potrivă pentrucă am văzut că se apucase de beţie, de aceea am rupt cu dânsul. Nu mi-am dat bine seama de asta, decât în timpul călătoriei noastre în Italia şi am avut o mare decepţie, o mare durere! Căutam să rup şi nu ştiam cum. De mai înainte încă avusesem de îndurat atâtea capricii inexplicabile! Indrăsnisem să-i fac pentru multe lucruri dojane, numai pentru asta nu, căci nu voiam să-l umilesc. Lucrurile stăteau aci, când el singur îmi oferì un pretext. In timp ce ne aflam amândoi în Genua, el devenì amantul unei dansatoare. I-aş fi iertat această lovitură de cuţit dată legăturii noastre, dar nu puteam să-i iert un viţiu care mai pricinuise odată desfacerea căsătoriei mele. Luai pretextul care mi se oferise de către el însuşi, pentru a rupe o legătură în care iubirea era pentru mine cu desăvârşire dispărută, prin repulsiunea, prin desgustul, căruia îi urmase o milă imensă... N'am mai iubit pe Alfred de Musset, pentrucă bea şi nu sunt, din fericire pentru mine, vinovată de a fi contribuit la distrugerea acestui frumos geniu!)»

George Sand[2]) a descris bine una din crisele lui Musset.

„Culcat în iarbă pe pajişte, Laurent (Alfred de Musset) *auzise* ecoul cântând şi acest cântec erà un refren obscen. Apoi ridicându-se pe mâini, spre a-şi da samă de fenomen, *văzuse* trecând pe dinaintea sa un om care alergà palid, cu hainele rupte şi cu părul în vânt. „L'am văzut aşà de bine, zise el, că avui timpul *să raţionez* şi să-mi zic că erà un drumeţ întârziat surprins şi urmărit de hoţi şi chiar am căutat bastonul meu spre a-i sărì în ajutor; dar bastonul se rătăcise în iarbă şi omul înaintà mereu spre mine. Când a ajuns aproape de tot, am văzut că erà beat şi că nu erà urmărit. A trecut aruncându-mi o privire tâmpită, hidoasă, făcându-mi o strâmbătură urîtă de dispreţ şi de ură. Atunci mi-a fost frică şi m'am aruncat cu faţa la pământ; căci acest om... eram eu".

Musset aveà atunci 23 de ani şi erà la începutul idilei cu Sand.

Lefébure[3]) *a* studiat suprasensibilitatea lui Musset. Acesta ar fi prezentat şi fenomene de telapatie. Mai aveà şi audiţiunea colorată. Intr'o scrisoare către M-me Joubert, îi povesteşte că a fost foarte necăjit prânzind în familie, căci a fost nevoit să susţină o discuţie spre a dovedì că *fa* e galben, *sol* roşu, o voce de soprano blondă, o voce de contralto brună. El credeà că lucrurile astea erau la mintea tuturora. In Veneţia, a fost „ca nebun o noapte întreagă în urma unei mari nelinişti. El vedeà fantome în jurul său şi ţipà de oroare".

1) La Petite Revue Internationale. 28 Mai—4 Iunie 1899.
2) George Sand: Elle et Lui. Edit. du Centenaire.
3) Lefébure: Musset sensitif. «Annales des sciences psychiques» 1899. t. IX. p. 13 şi 80.

După *Grasset,* Musset prezentà *autoscopia internă* descrisă de *Comar* şi *Sollier,* posibilitatea de a simţì şi a-şi reprezentà oarecari din organele interne.

Cabanès[1]) a studiat în amănunţime dipsomania lui Musset şi începe prin această citaţiune a lui *Charles Maurras:* Nu se poate vorbi de Alfred de Musset, fără a menţionà mai întâi, pentru a judecà în toate cazurile, nebunia care-l însemnase din cea mai fragedă copilărie. Născut neliniştit, vizionar, maniac, supus crizelor de epilepsie (fapt nedemonstrat), devenise alcoolic la două zeci de ani."

Cabanès descrie astfel beţia lui Musset: „In *Café de la Régence,* chelnărul îi aduceà un pachet cu ţigări şi un amestec îngrozior de bere şi absint pe care-l înghiţea pe nerăsuflate, cu acea strâmbătură de desgust pe care o provoacă o doctorie respingătoare. Odată băutura înghiţită, Musset se întindeà comod către spătarul divanului, aprindeà o ţigară, apoi alta, până ce le fumà pe toate... La unsprezece şi jumătate chelnărul aduceà o trăsură de piaţă, luà pe poet de braţ, apoi îl instalà în birjă. El se lasà cu supunere să fie dus spre casă; servitoarea lui bătrână îl primià şi-l culcà ca pe un copil."

Musset a fost înainte de toate o natură slabă şi inegală, care treceà dela viaţa cea mai activă la depresiunea morală; dela dorinţele cele mai exaltate la descurajare. De aceia sistemul său nervos, foarte iute sleit şi totuşi dornic de a se bucurà de viaţă, cerea escitanţilor alcoolici forţa care îi lipseà, în acelaşi timp cu iluzia unei vieţi mai intense. El a avut mărturisiri mişcătoare, ceasuri de remuşcare:

J'ai perdu jusqu'à la fierté
Qui faisait croire à mon génie!

Dipsomania se traduce prin impulsiunea de a bea, care se naşte în chip subit şi intermitent. Accesul terminat, nu-i mai rămâne individului decât desgustul de sine însuşi şi o adâncă descurajare. Musset n'a pierdut niciodată direcţiunea actelor sale; se părea chiar că a condus excesele sale într'o oarecare măsură, conştient şi pentru un scop bine determinat. Bea ca un bolnav (dipsoman), dar beà pentru a se excità la lucru, pentru a se izolà de lumea exterioară şi a se pune într'o stare de abstracţiune specifică. Beţia producea asupra sa un fel de catalepsie, prin care îi ajungeà în mod distinct tot ce se petreceà împrejurul său, dar ca şi cum i-ar fi venit din altă lume.

Din imaginile bizare cari pluteau în jurul său, el alegeà pe cele cari le voià. Pe măsură ce strângea materialul, îl aşezà în ordine cu acelaşi sânge rece şi uşurinţă, cu care un zidar construeşte o casă cocoţat pe o schelă. In mod artificial, dar cu o violentă concentrare, imaginaţia sa le dădeà ultima tăetură de daltă şi aşà de mare erà limpezimea memoriei sale, că a doua zi, când fumul otrăvii se risipise,

1) Cabanès: La dipsomanie d'Alfred de Musset. «Chronique Médicale». 1906. p. 142.

nu mai păstrà altă amintire decât aceia a versurilor compuse de dânsul în timpul beţiei şi pe cari acum le scria în mod curent, fără ştersături şi îndreptări, căci din momentul când nu se mai găsià sub influenţa muzei sale alcoolice, poetul nu mai erà decât un simplu muritor.

Odată ajuns acasă, Musset puteà să noteze cu o precizie de memorie de necrezut, halucinaţiile pe cari i le procurau fiorii daţi de absint. Aceasta erà un dar al naturii, desvoltat prin o carecare educaţiune, exerciţiu sau mai bine o facultate curioasă rezervată unui mic număr de spirite de elită capabile de a transformà în operă genială visările alcoolice.

Pentru autorul lui *Rolla,* beţia erà un excitant cerebral indispensabil, aveà nevoie de halucinaţii spre a puteà concepe, intoxicaţia erà voită, raţionată. Poetul recunoaşte această trebuinţă de a beà, spre a găsì în beţie puţină mângâiere şi uitare pentru necazurile sale[1]).

Qu'un sot me calomnie ! Il ne m'importe guère
Que, sous le faux semblant d'un intérêt vulgaire,
Ceux même dont hier j'aurai serré la main
Me proclament ce soir ivrogne et libertin.

Ils sont moins mes amis, que le verre de vin
Qui pendant un quart d'heure étourdit ma misère,
Mais vous qui connaissez mon âme tout entière,
A qui je n'ai rien tu, même pas un chagrin,

Est-ce à vous de me faire une telle injustice,
Et m'avez-vous si vite à ce point oublié ?
Ah ! ce qui n'est qu'un mal, n'en faites pas un vice.

Dans ce verre où je cherche à noyer mon supplice,
Laissez plutôt tomber quelques pleurs de pitié,
Qu'à d'anciens souvenirs devrait votre amitié.

Se pare că Musset nu a început să beà numai în urma trădării a cărei victimă a fost. Decepţia amară, favorizând trebuinţa şi alegerea unui stimulent, a accelerat fatalmente tendinţa preexistentă. Astfel se pot împăcà afirmaţiunile diametral opuse emise de către George Sand şi de către Musset. E posibil că poetul nu şi-a dat samă de funesta sa obişnuinţă decât în clipa când exagerând-o, i-a cerut adormirea durerilor sale. Se poate admite că până în acea zi el nu preà dăduse atenţiune excesele sale, cât timp nu-i serviseră decât ca excitaţie aparentă. Dar când începură suferinţele, se puse fără îndoială deabinelea pe băut, pentru a trece în a doua fază a intoxicaţiunei care procură uitarea şi torpoarea. Atunci, „bând cu putere, ca şi cum ar fi fost vorba de un remediu ordonat de un medic, şi deplângând suferinţa şi întristările omeneşti cari se consolează cu chipul acesta", ajungeà până la completa stare de ebrietate, când „ridicà ochii spre cer ca şi cum şi-ar luà rămas bun dela sine însuşi".

Intrebuinţarea alcoolului, la început moderată, se accentuà în fiecare zi, pe măsură ce depresia morală o făceà mai necesară. Poetul i-a cerut alcoolului numai o consolare, adesea i-a transformat reveriile, în schimb însă poetul s'a dat otrăvii fără rezervă şi fără frâu; obişnuinţa odată instalată avù asupra stării sale nevropatice o acţiune cu atât mai dezastroasă, cu cât, după spusele contimporanilor, şi-au mai adăogat trista lor influenţă opiul şi tutunul.

Ph. Audebrand[1])a descris în termeni mişcători decadenţa precoce a sărmanului poet:

„Pe trăsăturile sale de natura lor palide, se întindeà din zi în zi mai mult acea nuanţă de ivoriu-galben, care este indiciul unei bătrâneţe timpurii. Nu mai aveà nici urmă de roşeaţă pe buzele sale. Ochiul, care altădată erà deschis tare, păreà acum că se strânge ca spre a se mişcà în mai puţină lumină. In vorba sa nu se mai găseà vioiciunea imperioasă şi caustică de odinioară şi această mână fină de artist, care scrisese atâtea lucruri frumoase, începeà să tremure".

Odată cu sănătatea, Musset perdù şi facultatea de a creià, nu însă şi temperamentul său de poet. Din zi în zi devenià mai accesibil celor mai mici emoţiuni, povesteşte fratele său. Nenorocirile, părerile de rău, necazurile, nu făceau decât să exagereze sensibilitatea sa. Lacrămile îi veniau pentru un cuvânt, pentru un vers, pentru o melodie... Impresiunile sale erau foarte vii, obiectele exterioare reacţionau asupra organizaţiunii sale psihice cu o putere foarte mare.

D-na Martellet[2]) adaogă că înaintea morţii, Musset suferia nu numai de boala sa, „dar şi de presimţiri triste, de halucinaţii stranii, de coşmaruri îngrozitoare şi de visuri teribile". *(Les annales politiques, et littéraires,* 22 Août 1897, p. 116-117). Acea boală, o lesiune a vulvulelor aortice, Musset o aveà de zece ani. In simptomatologia insuficienţii aortice, mai toate tratatele de Medicină înşiră pe lângă alte simptome şi *semnul lui Alfred de Musset,* o clătinare ritmică şi involuntară a capului.

Alfred de Musset moare la 1 Mai 1857. Corpul său nu mai erà decât o umbră. Inaintea morţii extrema sa sensibilitate atinsese paroxismul desvoltării sale morbide; frumoasa sa inteligenţă nu se întunecase însă întru nimic.

Acum, dacă am încercà să facem bilanţul patologic al lui Musset, la care etichetă ar trebuì, să ne oprim? isterie, epilepsie, neurastenie?

Charles Maurras [3]) vorbeşte de epilepsie, dar intervenţia alcoolului ne explică unele lucruri atribuite pe nedrept epilepsiei. *Raoul Oudinot* reuneşte câteva argumente pentru a edificà diagnosticul mai probabil de istro-neurastenie. Dar în lipsă de oarecari semne a căror constatare retrospectivă e aproape imposibilă, preferăm a ne oprì la o etichetă mai vagă şi a considerà[4]) pe Musset ca un tip de teren nevropatic, întreţinut şi exagerat prin influenţe toxice, alcoolice.

*

1) Oudinot Raoul : Etude médico-psichologique sur A. de Musset. Thèse. Lyon 1906.

1) Petits mémoires du XIX siècle.
2) D-na Martellet, bona lui Alfred de Musset, trăeşte şi astăzi, are peste 90 de ani. (Grasset, loc. cit., 1908).
3) Les amants de Venise. Paris. Fondemving.
4) Antheaume et Dromard : Poésie et Folie.

In rezumat: alcoolul este o otravă cu acțiune asupra întregului organism; însă în mod evident și cu efecte imediate se manifestă asupra sistemului nervos, asupra creerului; e o otravă a inteligenții ca și opiul, haşişul, eterul, morfina, cocaina, tutunul.

Beția este căutată de toți acei cari în sufletul lor sunt nemulțumiți de dânșii și de soarta lor. Unii caută în ea o alinare, o mângâiere, un anestezic, un pahar din miraculoasa băutură gonește apoi toate gândurile negre.

Romancierii, poeții, au întrebuințat băuturile alcoolice pentrucă în produsele imaginative, atențiunea și voința, cari slăbesc în starea de beție, nu sunt riguros indispensabile, ca în cele raționale. De aceea nu le vom găsi la filosofi, matematicieni sau la alți oameni de știință, pentru că ei au de lucrat cu atențiunea, voința, rațiunea, nu cu imaginațiunea. Lumile imaginare, create de scriitori, costă scump pe creatorii lor; ei trebuie să creadă cel puțin pe jumătate din ceace scriu, lucru care nu se poate realizà decât visând treaz. Halucinațiile însă nu se pot chemà la sine prin mijloace inofensive, trebue să se recurgă la otrăvurile inteligenții.

Reveria, pentru că favorizează jocul liber al asociațiunilor de idei, este atitudinea fecundă și scumpă poeților. Excitanții alcoolici o produc cu dărnicie...

Sunt indivizi cărora le place să beà, simt nevoia neînfrânată de a beà; împlinirea acestei trebuințe e urmată de satisfacție. Alții au oroare de alcool, își amintesc cu groază de stările anterioare de beție, fac apel la toată voința lor spre a se puteà abține, până când într'o zi, cu toate jurămintele solemne, cad din nou în ispită; aceștia sunt dipsomanii, cum a fost Pöe și Musset.

Mai sunt indivizi cari încep să beà din plictiseală, de curiozitate, sau din imitație, pentru a face ceeace fac alții.

Am văzut că în beție, după Régis, sunt trei perioade: de *excitație*, de *ebrietate*, și *comatoasă*. N'am insistat decât asupra primelor două, considerând pe a treia ca o perioadă negativă din punct de vedere psihologic, individul fiind complectamente inert și inconștient.

Primul simptom al beției e o stare de satisfacție, de veselie, de voe bună, ideile se limpezesc, cele mai îndrăznețe și mai avantagioase planuri iau naștere, totul e neted, nivelat, nici o greutate de învins, nici un obstacol de înlăturat. Excitația intelectuală se mărește și avem *iperideațiune* (după *Richet*). Imaginile apar și se succed în chip amețitor, atențiunea slăbește, o dulce reverie ne cuprinde, reverie care nu ne obosește, senzațiunile și percepțiunile vin spre noi, nu noi alergăm după ele, de aceia n'avem senzația de oboseală.

Profuziunea de idei nu se mai poate reține multă vreme. E nevoie de o supapă prin care să iasă surplusul; individul devine comunicativ, afectuos, vorbăreț.

Echilibrul nostru psihic se menține grație voinții, prin executarea unor anumite acte și prin neexecutarea altor anumite acte. In beție avem o slăbire a voinții și a puterii de inhibițiune. Individul spune vrute și nevrute, mărturisește, fără voia sa, lucruri, pe cari în stare normală nici celui mai bun prietin nu le-ar fi spus, o părere de rău, o durere ascunsă, o iubire nenorocită etc. In loquacitatea celor cari beau, avem explicațiunea toastului.

După cum nu fiecare organism reacționează la fel la boală, tot așà vom aveà după indivizi diferite forme de beții. Cei exuberanți, viguroși, sanguini, devin veseli, bine dispuși, expansivi, agitați. Cei anemici, deprimați, hipotensivi vor face o beție cu idei triste, de mizerie, ruină, persecuție, remuşcare etc. Primii au cum zic Francezii: „le vin gai" cei d'al doilea au „le vin triste".

Am descris generositatea, care se găsește la unele persoane în beție.

Sinuciderile în timpul beției am văzut că nu sunt rare; aceste sinucideri câte odată pot luà o formă bizară, stranie.

Unii comit acte nepermise, caraghioase, baroce. Am văzut cum unii indivizi își descoperă organele genitale, *exhibiționism*. Alții devin sentimentali, patetici, declamă versuri, fac declarații de amor, mai ales că se observă și o tendință spre erotism în prima perioadă de excitație.

Se mai observă repetarea involuntară, inconștientă, a unor cuvinte sau fraze întregi. Unii devin gâlcevitori, „caută ceartă cu lumânarea", geloși, impulsivi până la crimă. Am mai descris muzica, cântatul beților, vorbirea de limbi streine de către cei cari nu le cunosc deloc, sau le cunosc imperfect, ca o manifestare a lipsei de voință și de putere frenatorie. Hipermneziile descrise de către Ribot, se pot întâlnì și în betie. Am studiat apoi beția la femee.

Alcoolul își manifestă acțiunea sa nu numai proporțional cu dozele, ci trebuie să ținem samă de anumite predispoziții individuale și de felul alcoolului întrebuințat. Am citat apoi pe *Ed. Poe, Baudelaire, Hoffmann, Ch. Monselet, Alfred de Musset.*

N. Einschlag

BIBLIOGRAFII:

A apărut și s'a pus în vânzare la toate librăriile din țară: **„Peste Dorna"**, de colaboratorul nostru **I. Chiru-Nanov**, cu următorul sumar:

La Scaunul Domnesc.— Printre flori.— Cernăuți.— Iar la drum.—La mormântul dela Putna.—Spre valea Moldovei.—Câmpulung.— Pietrele Doamnei.—Vatra Dornei.— In goana undelor.—La răscrucea codrului.—La poalele Pietricicăi.—Pe Balaur.—Poiana Țigăncei.—Varatecul.—Agapia-Vale.—Piatra lui Aron.—Agapia-Deal.—Mânăstirea Secu.—Ceas călugăresc.—Mânăstirea Neamțului.—Hanul din răspântii.—Cuibul vitejilor.—In valea Ozanei—Dela Neamț la Pașcani.

Volumul este tipărit pe hârtie velină și cu 25 ilustrații în text. *Prețul, lei 1.50.*

Dr. U. Iosefovici, «Die psychische Vererrbung», Leipzig, Wilh. Engelmann. 1912.

Cesar Al. T. Stoika: «Flori de Primăvară», (poesii), Minerva, 1 leu.

DISCUȚII

IN CHESTIA RETROCEDĂRII BASARABIEI

D-l Durnowo, în articolul său: *„Greșelile diplomației rusești în orientul Europei"* publicat în No. 6 vol. XII al acestei reviste, acuză de greșeli pe conducătorii actuali ai politicei rusești precum și pe diplomații ruși din timpul împăraților Alexandru I și al II-lea din cauză că aceștia nu au făcut o politică națională rusă. Și anume în loc ca aceștia să fi alipit Rusiei Polonia „care intră în hotarele Austriei și Germaniei" și în loc ca în urma războiului victorios cu Turcii din 1811, să ne fi răpit Basarabia, ar fi făcut mai bine să întoarcă Imperiului Moscovit Rusia Galițiană precum și Bucovina Galițiană, iar pe cea moldovenească s'o întoarcă iarăși patriei mume. Ba încă la 1815 Rusia mai face greșala de a da Austriei un ocol al Podoliei anume Tarnopol. Aceiaș conduită jignitoare a avut apoi diplomația rusă față și de celelalte popoare balcanice pe care a reușit să le pornească alături de Români împotriva Rusiei, și fiind îmbrățișate de Austria, să servească planurile sale de a pune stăpânire pe pământurile Ukraniei până la Marea Neagră. Singură împărăteasa Ecaterina II-a și împăratul Nicolae I au priceput interesele Rusiei sprijinînd cauza popoarelor balcanice și ajutându-le pentru desrobirea lor, politică, care dacă ar fi fost urmată ar fi adus mai mult profit Rusiei, aceasta urmând să aibă de partea sa și împotriva Austriei toate aceste popoare. Concluzia ar fi, în ceeace ne privește pe noi Românii, că imperiul Moscovit trebue să repare greșala făcută și să ne retrocedeze Basarabia, ajutându-ne apoi să dobândim Transilvania și celelalte ținuturi locuite de Români.

Neapărat că dacă o asemenea minune ar fi posibilă, n'ar fi Român care să nu recunoască mărinimia Rusiei. Când astăzi însă oficialitatea rusă caută să cimenteze printr'o sărbătoare răpirea Basarabiei,—sărbătoare, care în treacăt fie zis constitue o greșală fiind o provocațiune la care de altfel Românii au răspuns după cum se cuveneà,—aceasta nu însemnează decât confirmarea politicei împăratului Alexandru I sub care s'a operat răpirea, și cine și-ar mai puteà face vre-o iluzie despre părerea izolată a d-lui Durnowo, determinată de altfel și aceasta de interesele rusești protivnice Austriei!

E de remarcat totuși că d-l Durnowo este pentru o politică națională în ceeace privește interesele țărei sale și aceasta nu ne surprinde, de oarece constatarea că Statele actuale se alcătuesc și se mențin pe baze naționale și că aceasta este o necesitate impusă de evoluție, pot să o facă și Rușii mai ales când au și ei ținuturi de ale lor supuse Austriei!

Țarii Alexandru I și al II-lea precum și cel actual au nesocotit însă această politică națională și tocmai aceasta este chestiunea care ne privește. Aceștia contrariu principiului enunțat și părerei d-lui Durnowo au urmat o politică de cucerire și expansiune teritorială, care politică însuși d-l Durnowo constată că se urmează și astăzi. Oamenii de stat ruși de pe timpul Ecaterinei a II-a și a țarului Nicolae I nu au urmărit liberarea popoarelor balcanice de sub jugul turcesc de dragul lor ci pentru a reduce din puterea imperiului otoman care amenință Rusia.

Și, se mai spune chiar... că liberarea aceasta are cântecul său; cântecul cuceririi rusești.

Popoarele mici balcanice n'au avut destulă putere să reziste colosului Rus, împrejurare care le-au făcut să-și îndrepte privirile către alte puteri dușmane Rusiei.

Oficialitatea din România înclină astfel către Austria (Tripla-Alianță), cu toate că conștiințele românești fac cuvenitele rezerve, istoria stabilind că acești mari dușmani se pot împrietenì pe socoteala Statelor mai mici care nu au altceva de făcut decât să se consolideze și să se apere după împrejurări. Așà că vom aveà să nădăjduim tot atât de puțin din partea Austriei cât mai cu seamă din partea țarilor Rusiei și a diplomației rusești, ca de buna lor voe și de dragul politicei naționale și a năzuințelor protivnice Austriei să ni se retrocedeze ținuturile luate.

Mentalitatea conducătorilor Rusiei, a „țarismului", fiind prin urmare aceasta, nu e posibil de admis ca în actuala stare de lucruri din imperiul vecin să se producă vre-o schimbare în sensul părerilor d-lui Durnowo. Totuși pentrucă s'a pus în discuțiune chestiunea și pentrucă Rușii au avut bunăvoința să ne reamintească cu sărbătoarea lor datoriile noastre către provincia răpită, e de cercetat cum și când ar fi posibilă retrocedarea sa.

E o singură împrejurare în care se poate nădăjduì.

Țarismul stă în Rusia pe un vulcan. Acest vulcan este democrația rusă care va consumà cândva acest țarism. Această democrație înlocuind țarismul va înlătură și tendința de expansiune a acestuia și a diplomației rusești și numai atunci se va puteà înfăptuì o nouă orientare în politica externă rusă.

Ajutând dar la vreme această democrație să-și îndeplinească rolul său salvator atât pentru situațiunea internă a Rusiei, pentru interesele civilizațiunei cât și pentru salvarea popoarelor subjugate, e posibil de gândit ca această democrație ajutată,—pusă în locul regimului actual, să facă la rândul său un gest de recunoștință, delăsându-se aceea ce pe nedrept ni s'a luat.

N. Ștefănescu-Iacint

BIBLIOGRAFII:

Dr. C. Parhon. „Expunere de titluri și lucrări". Buc. Tip. Cultura 1912.

M. Teodorian-Carada. „Răpirea Basarabie.". Buc. 1912.

INSEMNĂRI

PAGINI DIN TIMPUL RĂSCOALELOR ŢĂRĂNEŞTI.—Fără îndoială, că dacă se cercetează mereu cu aceeaş atenţie tot ce se scrie azi despre răscoalele ţărăneşti, e şi mai plin de interes să reciteşti ceeace s'a scris chiar în timpul acestor răscoale. Pentru acest interes şi încă pentru cel — şi mai ispititor—de a ştî ce-a gândit, şi prin urmare, republicând, ce gândeşte un conservator consecuent şi de convingeri,— simţi nevoia să reciteşti articolele d-lui *Virgil Arion*, publicate odinioară în *Patria*.

Şi le citeşti cu plăcere.

Firește, nu vei aflà din ele o cercetare nouă de metodă şi atitudine ştiinţifică, sau vr'o soluţie categorică şi susţinută, în chestia ţărănească. Dar vei puteà auzì ce-a gândit, şi mai ales ce-a spus, un «membru stimat şi iubit al clasei stăpânitoare prin drept de moştenire, bărbat politic conservator», cum îl numeşte cel ce-i scrie prefaţa.

Şi afli că:

«Orice restrângere a unei libertăţi care degenerează în spoliaţiune ar fi o crimă, orice atingere a unui drept absolut de proprietate care, găsindu-şi în alcătuirea socială originea şi garanţia sa, nu poate prin abuzul său să devie distructiv al societăţii, ar fi un sacrilegiu.

«Tari de drepturile lor, ei se izolează într'însele ca într'o cetăţuie şi privesc de sus loviturile mulţimii neputincioase.

«Chestiunea socială se reduce astfel pentru dânşii la o chestiune de forţă. Şi, fiindcă sunt cei mai tari, vor să continue a oprimà.

«Dar chestiunea socială nu este o chestiune de forţă, este mai înnainte de orice o chestiune morală.

«Este o chestiune morală prin sentimentul din care porneşte: sentimentul de solidaritate care ne uneşte cu massele nenorocite şi sărace.

«O fericire care e numai a noastră, a câtorvà, şi care se întemeiază pe mizeria celor mulţi, ni-a devenit insuportabilă. Aşa de insuportabilă, că nu e om cu o cultură mai înaltă care, în mijlocul bucuriilor unei vieţi de lux, să nu fie tulburat de conştiinţa unui belşug nemeritat faţă de lipsa adâncă dinprejurul său.

„Nu e inimă mai ridicată care să nu simtă mizeria celor-lalţi ca o mustrare tăcută.

«Iar a rămâneà nepăsător faţă de această mizerie, ar fi a justificà toate excesele celor tari. Nu ar fi numai a rămâneà spectator, ci a devenì complice.

«Un fel de necesitate *morală* ne împinge, ne sileşte a intervenì.

«De sigur, această intervenire, oricare ar fi măsurile materiale luate, va rămâneà ineficace cât timp gândurile şi sentimentele claselor conducătoare nu se vor schimbà.

«De această prefacere a inimii celor tari atârnă liniştea, pacea socială, buna stare a ţării».

E în aceste cuvinte o vedere adâncă a lucrurilor şi o chemare de apostol a tutulor atenţiilor către soluţia cea mai bună—şi în orice caz cea mai potrivită—a crizei sociale, pe care credem că o îndepărtăm cu legiuirile artificiale, chiar cele bine intenţionate, sau că o ajutăm cu teoriile economice ale făuritorilor de sisteme şi de dialectică socială.

Cuvintele acelea fac apel la ceeace s'a neglijat mereu până acum, în mod voit sau inconştient,—ele ne îndreaptă privirea către singura soluţie a crizei. E *bunul simţ social*, mai real, mai împuternicit cu roade bune, decât orice lege şi orice teorie.

La aceasta face apel, cu drept cuvânt, întreaga carte a d-lui Virgil Arion. — *teo* —

FEMINISM.—Feminiştii români pot fi recunoscători traducătorului cunoscutei opere a sociologului *I. Novicow*, *Emanciparea femeii*. Deşì la noi chestiunea femenină e o preocupaţie pentru foarte puţini, totuşi, introducându-ne şi noi în cadrul marelor curente ale societăţei apusene, o găsim de actualitate din timp în timp. In orice caz ideile prea înaintate ale bătrânului sociolog ar găsì prea puţină trecere în mediul nostru social, atât de greu de pornit pe calea reformelor ce nu ţin numai de aspectul faţadei noastre de civilizaţie.

Novicow, reluând problema de unde a lăsat-o *G. S. Mill* în *Robia femeiei*, duce mult mai departe şi critica actualei stări şi îndrăsneala soluţiilor pentru viitor. Şi el face o patetică expunere a *Martirajului femeiei*, descriind în culori negre condiţia de *lucru* pe care o mai are încă în concepţiile noastre femeia; şi el respinge pretinsa inferioritate a femeiei, demonstrând că femeia are aceleaşi însuşiri *virtuale* ca şi bărbatul, dar că menţinerea în sclavie a comprimat aceste însuşiri, cărora libertatea le va da un strălucit avânt. Şi după ce sfârşeşte această parte pur critică el stabileşte care e dreptul primordial al femeiei; acest drept n'ar fi altul decât dreptul de a dispune în mod absolut liber de persoana sa, în special de a fi unica stăpână a corpului ei. Căsătoria o înlănţueşte pe femeie într'o legătură în contra naturei, căci natura însăşi ordonă nestatornicia, pentruca, prin îndeplinirea *tuturor* dorinţelor ce se pot ivì în mod succesiv, să asigure cea mai mare cantitate de fericire. De aceea desfiinţarea instituţiei căsătoriei şi întronarea uniunei libere este reforma fundamentală către care trebuie să tindă silinţele tuturor feminiştilor conştienţi de scopul şi de mijloacele necesare luptei lor. Uniunea liberă va face să dispară pentru totdeauna cumplita destrăbălare a moravurilor actuale, în care ipocrizi conrupe toate sufletele, căci acopere cu vălul ei degradator o stare de fapt foarte apropiată de adevărată uniune liberă. Să se dea odată inimei toată libertatea în satisfacerea dorinţelor sale şi să nu se mai creeze în calea acestor dorinţe alte piedeci artificiale, pe lângă multele pe care le-a hărăzit cu o răutăcioasă dărnicie natura. Dreptul sfânt al pasiunei—adică al cărnei—să primeze, şi atunci ne vom apropià de visata fericire a omenirii cu încă un pas.

Aceasta e încheierea cărţii lui Novicow.

Ea poate fi isbitoare pentru mulţi; e, de sigur, isbitoare şi paradoxală în cadrul societăţei actuale, care nu poate existà fără instituţia fundamentală a familiei. Dar într'o societate bazată pe alte instituţii, bazată pe alt mod de a repartizà bogăţia omenească, bazată pe alt mod de a stabilì legăturile de înrudire şi pe alt drept de succesiune, ea poate da forma definitivă şi legală a raporturilor dintre sexe.

Până atunci însă nu cred ca feminiştii să considere uniunea liberă drept adevăratul mijloc pentru emanciparea femeiei. — *C. P.*

ESENŢA RELIGIUNII.— In ultimul număr din *Revue Bleue* ilustrul profesor dela Sorbonna, Emile Boutroux, publică un remarcabil articol asupra esenţei religiunei.

«Istoria umană, zice Boutroux, oferă spectacolul cel mai bogat, cel mai divers, cel mai straniu şi cel mai curios din câte se pot imaginà. Obiceiuri, religiuni, instituţiuni, credinţe, genuri de viaţă, vise, trebuinţe, ambiţiuni, se succed şi se nimicesc unele pe altele într'un mod nespus de variat. Dar lucru straniu: fiecare grup de oameni, sau fiecare om chiar, nu ţine la aceea ce este al său, fiindcă este al său, ci fiindcă el crede că aceea ce este al său este superior celor ce au fost altădată. Fiecare generaţiune se crede superioară celei precedente.

Acum ne întrebăm, continuă Boutroux, care este valoarea acestei judecăţi? In ce stă credinţa înălţării spre ceva superior? Nu este oare aceasta o judecată absurdă; şi nu este mai bine să credem că istoria omenirei este, în realitate, o succesiune deşartă de forme fără sens şi numai felurite?

In viaţa sa individuală, aceeaş credinţă şi la individ. Prin toate mijloacele individul caută şi crede în perfecţiune. O senzaţiune atrage pe alta; o idee sugerează o altă idee, şi totdeauna individul crede că merge înainte spre ceva mai bun şi mai perfect. *Prelutindeni găsim pe om ca pe o fiinţă care aspiră să se întreacă pe sine*

Dar ce însemnează o aşa bizară pretenţie?

Ştiinţa positivă ne asigură că această depăşire este imposibilă. In natură nici un efect nu întrece cauza de unde el porneşte: *Eadem sunt omnia semper.* Universul este preformat odată şi pentru totdeauna în elementele şi în legile sale. Conform ştiinţei positive, puterea omenească este o cantitate constantă şi care n'are posibilitatea să se depăşească. Şi cu toate acestea, raţiunea omului susţine contrariul. De când este el pe pământ, omu' s'a conceput ca având capacitatea de a întrece forţele naturale ce-i sunt la dispoziţie; el s'a conceput ca o fiinţă cu o finalitate superioară! De când este el pe pământ, omul a crezut că poate să se depăşească pe sine, sprijinindu-se în acţiunea sa pe colaboraţiunea unei fiinţe mai puternice şi mai superioară naturei întregi.

In necesitatea acestei colaboraţiuni cu o fiinţă mai puternică şi mai superioară întregei naturi, trebuie căutată esenţa religiunilor. Din legea firească a omului de a se strădui să se depăşească, reiese dovada existenţei unei fiinţe divine."

Cititorii pot găsi, în legătură cu această cestiune, multe date interesante şi în *Elemente de Metafizică* a d-lui Rădulescu-Motru, pe paginile 253 şi urm. — *A. C. C.*

DOMNUL IORGA SĂ VORBEASCĂ!—Era să fie revoluţie la Iaşi... dacă nu vorbea domnul Iorga la desvălirea statuii lui Cuza Vodă!

Şi a vorbit domnul Iorga, în fraze sonore, goale şi încălcite ca totdeauna. Iată cum a început:

«Marele Domn al cărui chip de bronz se înfăţişează astăzi întâiaşi dată în lumina soarelui, prin jertfa recunoscătoare a săracului, ajutat de dânsul ca şi prin recunoştinţa, nu recunoaşterea regelui căruia i-a pregătit calea şi după puterile unui exilat i-a ajutat-o cu loialitate, a îndeplinit prin unirea trainică a Principatelor şi liberarea legală a ţăranului un vast program de cultură, întrebuinţând pe acel mare om de Stat care rezuma în el cu strălucire acea cultură întreagă, Mihail Kogălniceanu».

Cum a sfârşit d. Iorga este lesne de ghicit. A sfârşit făcându-şi sie-şi laudă şi linguşind pe M. S. Regele, care era de faţă:

«Venim astăzi în numele muncii noastre şi a tineretului crescut de noi să-ţi vestim, Doamne, că în ce le priveşte, Universităţile şi-au făcut datoria. Ele au creat puterile morale ce trebue pentru o nouă eră de avânt naţional şi, Majestate, Tu, cel dintâiu Rege român, învietor al vitejiei şi biruinţei noastre, ctitor al bisericei şi al şcolii, aceste puteri le închinăm dinastiei noastre pentru neamul nostru şi ne gândim astăzi cu încredere la aceia cari, cândva, la statuia de bronz a M. Voastre, după ce istoria va da fiecăruia dreptatea cea nebănuită împărtăşind nemuritorii lauri eroilor, vor constata cu mândrie înaintări nouă şi vor arăta în zare către noui speranţe».

Toate aceste fleacării erau să rămână nerostite, dacă studenţii din Iaşi nu ameninţau cu revoluţia.

Tot meritul revine d-lui ministru Arion. — *A. C. C.*

REVISTA REVISTELOR

In literatura inspirată de *centenarul răpirei Basarabiei*, se distinge poezia d-lui *Cerna. După un veac*, publicată în no de pe Maiu din *CONVORBIRI LITERARE.*—Firește că tema e ingrată şi cu greu poate servi pentru o poezie susţinută, care să nu alunece în oratorie pură. Citim:

Moldova mea, Moldova mea iubită,
Cât sânge-a curs din coasta ta rănită,
De când sfărâmătorul de Tătari,
Lăsând pământul să mai hodinească,
S'a 'nfăşurat în haina-i ostăşească
Şi s'a culcat la Putna în altariu...!

Se aduce apoi un frumos omagiu memoriei lui *Kogălniceanu*, publicându-se scrisoarea sa către *Baronul de Jomini*, adresată în 1878 cu prilejul tratativelor pentru retrocedarea Basarabiei către Rusia. Scrisoarea respiră mult patriotism şi multă bărbăţie. Fraze ca aceasta nu erau uşor de scris pe acea vreme:

«Corectă de la început, România doreşte şi ţine să rămână corectă până la capăt. *Totuşi, dacă a refuză de a cedă pământ românesc, dacă a nu se supune cu o uşoară bunăvoinţă la jertfe la care nu s'ar putea îndupleca nici o naţiune şi nici un guvern care se respectă;—dacă toate aceste înseamnă duplicitate, atunci recunosc, mărturisesc, declar că învinuirea este dreaptă şi că ţinem cu toată inima şi cu toată cinstea să o meritâm».*

In *ŢARA NOUĂ*, d. *Mihail Dragomirescu* scrie cuvinte drepte revistei „Viaţa Românească" din Iaşi, care socotise că trebue să se «indigneze» şi ea—chiar ea însăşi—în faţa mercantilizării produselor literare din zilele noastre:

«Dacă vrea un cuvânt drept «Viaţa Românească», să i-l spun eu acum: literaţilor de astăzi nu le este foame de glorie, cât de parale. Iar gustul de parale nu l'am introdus eu în moravurile noastre literare, ci însă-şi «Viaţa Românească», prima revistă care şi-a făcut renumele că plăteşte munca scriitorilor şi că occidentalizează prin aceasta producţia literară.

«Scriitorii au fost astfel încurajaţi să devină *profesionişti*, să se scoboare din ce în ce mai mult spre gazetăria literară, iar ca să poată izbuti mai uşor, au trebuit, vrând, nevrând, să ajungă la reclamă. Cine se vinde mai bine pe piaţă? Cel mai cunoscut Cine e cel mai cunoscut? Cel ce izbuteşte să-şi plaseze portretele în mai multe vitrine şi numele în mai multe gazete de tiraj!..»—

Relevăm tot în acest no. articolul d-lui *Ilie Bărbulescu* despre *România şi Aromânii faţă de patriarhie şi Greci*, apoi articolul documentat al d-lui *T. V. Stefanelli* despre *Chestiunea bisericească în Bucovina.*— D. *R. Pascu*, care scrie de soarta *Românilor în Canada*, sfârşeşte cu regretul că nu poate schiţa în termeni mai favorabili starea acestor Români. D-sa scrie dela faţa locului şi articolul a apărut mai întâi tot la faţa locului, şi anume în «Calendarul Naţional» al ziarului românesc de peste ocean «America».—

Rubrica informativă dela sfârşitul revistei, din ce în ce mai plină de viaţă şi interes.

LUMEA este iarăşi o revistă nouă Mai complect—titlul ei este: «Lumea critică, literară şi ştiinţifică». Apare lunar, în formatul drăgălaş al „Revue Hebdomadaire» şi cu preţ de 60 bani (80 pagini).

Ea se anunţă cu colaborarea *D-rei Elena Văcărescu* şi a d lor: *L. Bachelin, Niculae Ţinc, N. G. Rădulescu, Mircea*

Demetriadi, Vladimir Macedonski, J. Th. Florescu, N. T. Ionescu, Florea Simionescu, A. Verea, M. Munteanu, M. Celarianu, Dr. Ştefan Cruciunu (Paris), Const. Melinescu (Paris), Manolescu-Sideri, Alexandru Zamfirescu şi Matei Elian.

In fruntea primului său număr, «Lumea» publică o îmbărbătoare şi virulentă *Precuvântare.* S'o ascultăm:

«Conducătorii revistei «Lumea», liberi de orice prejudecăţi fie acestea literare ori sociale şi neatârnând de nici un curent, deschide coloanele sale tutulor scriitorilor originali, ale căror produceri se vor manifestà sub o formă îngrijită.

«Pe lângă articole de literatură, (nuvele, romane, poezii, etc) şi ştiinţă (filosofie, sociologie, morală) se vor publică şi cronici de politică internă şi externă, iar criticei se va dà o deosebită atenţiune. Toate scrierile apărute vor fi supuse unui examen serios

«Astfel se va aratà începătorilor greşalele de fond şi formă, pentruca ei înşăşi să se îndrumeze înspre adevărata cale a producerei; aşa se va puteà crea o mişcare intelectuală serioasă şi folositoare.

«Traducerile bune, acelea în care respectul pentru fond va fi cu deosebire păstrat, nu vor fi respinse; mai bine o traducere frumoasă dintr'o bucată frumoasă, decât o bucată originală slabă.

«Se va reproduce din vechea literatură românească (Ienăchiţă Văcărescu, Ţichindeal, Donici, Catina şi alţii), precum şi din autorii secolului al XIX lea, aceeace este frumos.

«Toţi cei însufleţiţi de dorul să lucreze serios şi cinstit şi dornici să săgeteze în toţi zoilii şi samsarii primejdioşi, invidioşi şi guralivi, care de multă vreme exploatează literatura şi firea prea îngăduitoare a publicului, împreună cu conducătorii revistei «Lumea» încep munca cu credinţă şi statornicie în spusele de mai sus».

Urmează nuvele de d-nii *N. G. Rădulescu-Niger* şi *Mihail Celarian*, poezii de d-nii *N. Ţinc, Mircea Demetriadi, L. Dauş, M. Munteanu* ş. a. m. d.

După felul însă, cum «Lumea» ştie să se ţie la curent cu mişcarea noastră literară, artistică şi teatrală,—ea pare a fi mai mult o revistă anuală decât una lunară. Astfel, în no. acesta care poartă data de 25 Mai 1912, ni se vorbeşte ca după lumea cealaltă de volumul «Dureri înăbuşite» al d-lui Mihail Sadoveanu şi de «Rhea Sylvia», piesa care deschise stagiunea anului trecut a Teatrului Naţional.—Sperăm ca pe viitor să fim serviţi mai prompt.

REVISTA STUDENŢIMEI aratà şi cu cel de al doilea număr al ei, că nu e inutilă, cum s'au arătat atâtea alte încercări similare la Universităţile noastre.

Conducerea serioasă, modestă şi cumpănită, pe care o are această publicaţie, a făcut să fie primită cu multă simpatie în toate părţile.

In numărul acesta, pe lângă o seamă de informaţiuni universitare, cari arată că nu numai publicaţiile studenţeşti s'au îmbunătăţit dar şi activitatea tinerilor noştri a devenit mai bună şi mai cuminte, se mai găsesc traduceri şi articole literare scrise cu rost.

Socotim—dacă am avea dreptul şi voia să ne amestecăm în chestiile studenţeşti, mai ales când sunt aşa de cuminţi—ca inutilă discuţia asupra locului unde se va ţine viitorul congres studenţesc. Să se ţie acolo unde s'a hotărât: la Craiova. E mai bine acolo, tocmai „pentrucă congresul nu va *putea* să aibă strălucir a pe care a avut-o....“ Tinerilor, lăsaţi-vă şi de pofta acestei «străluciri». Fiţi mereu şi în toate înţelepţi şi serioşi cum vă arătaţi de la o vreme.

Din mult meritoasa publicaţiune *ŞEZĂTOAREA*, a d-lui Artur Gorovei, a apărut acum volumul XII. In cuprinsul acestui volum găsim: datinele, obiceiurile şi credinţele armenilor din ţările române, de d. Grigore Goilav; scripcarul Şerban, schiţă populară de d. Hristian Ţapu; Pepelea sau trădăciuni năciunare româneşti de T. Stamati; cântece culese de dd. C. Rădulescu-Codin, Alexe Şelaru, Gh. Tulbure, etc.

MEMENTO

~~~ Articolul d-lui N. Durnowo a provocat, cum erà şi de aşteptat, o mulţime de răspunsuri din partea cititorilor şi a publiciştilor noştri. Vom publică în numerile viitoare, câte-va dintre cele mai importante. In numărul viitor vom da loc unui studiu al d-lui Octav G Lecca.

~~~ Academia Română a luat dispoziţia ca pe viitor să nu mai publice rapoartele d-lor academiciani cari conchid la respingerea cărţilor dela premii. Dispoziţia aceasta va întunecà puţin gloria d-lui N. Iorga. Acest ilustru academician a conchis la respingerea unei cărţi de filosofie, pe motivul că dânsul,—el, Iorga a tot, ştiutorul,—nu este competinte să judece o carte de filosofie! Şi dacă el, Iorga, nu este competinte, urmează dela sine, că nici un alt academician nu este competinte!!

~~~ La Ministerul de Instrucţie Publică s'a constatat o întinsă fraudă, care se făceà de mai mulţi ani, cu publicaţiunea documentelor istorice, tipărite pe socoteala acestui minister. S'a constatat, că salariaţii însărcinaţi cu aceste publicaţiuni, tipăreau de câte două şi trei ori aceleaşi documente, pentru a încasà astfel diurne îndoi e şi întreite. Descoperirea fraudei a produs mare sensaţie.

~~~ D-l ministru de instrucţie, ad-interim, C. C. Arion, a confirmat ca Rector al Universităţii din Bucureşti pe d. I. Bogdan, decanul Facultăţi de filosofie şi litere.

~~~ Pentru a acoperì cheltuelile pe cari le necesită clădirea *căminului studenţilor basarabeni la Iaşi*, ziarul *Universul* a deschis o subscripţie publică. Indemnăm pe cititorii noştri sa răspundă cu contribuţia lor la apelul acestui ziar.

~~~ Academia n'a acordat anul acesta premiul *Năsturel*, din cauză că voturile d-lor academiciani fiind împărţite, nici o scriere n'a putut aveà majoritatea. La acest premiu, d. Iorga a susţinut un album de fotografii naţionale, care a obţinut un vot, votul d-lui Iorga însuşi; D-l I. Bianu a susţinut dicţionarul d-lui Tiktin, care a obţinut două voturi; iar d. I. Kalinderu a susţinut *Elemente de Metafizică* a d-lui Rădulescu-Motru, care a obţinut şase voturi. Din cauză că d-nii Sp. C. Haret şi A. Saligny n'au voit să ia parte la vot, premiul a fost trecut la economii.

~~~ Cunoscutul publicist Dr. Gustave Le Bon, a scris o nouă lucrare sub titlul: *La révolution française et la psychologie des révolutions* (Paris. E. Flamarion)

~~~ In no. viitor vom publică un articol de cea mai mare actualitate ştiinţifică, datorit d-lui *Dr. C. Parhon.*

~~~ A murit, de-o moarte năpraznică, *poetul Léon Dierx*, ales „Prinţ al Poeţilor“ în 1898, la moartea lui Stéphane Mallarmé.

~~~ Cartea lui *H. Jelinek* asupra *literaturii cehe contemporane*, e interesantă prin faptul că arată cum un popor mic, tare pe conştiinţa sa naţională, şi-a putut într'un singur veac să-şi reconstitue limba sa scrisă şi să facă să renască o literatură care dispăruse în vălmăşagul luptelor religioase şi politice.

~~~ Un poet care scrie la „Figaro“, d. *Florian Parmenthier*, a alcătuit o antologie critică a poeţilor francezi contemporani. In această lucrare, care e intitulată *Toutes les Lyres*, găsim şi biografia şi câteva poezii interesante de ale d-lui *Marc-A. Jeanjaquet*, colaboratorul nostru.

~~~ Joi a avut loc la Paris inaugurarea monumentului gloriosului poet spaniol *Camoëns*, autorul nemuritor al *Luisiadelor.*

A fost o frumoasă manifestare a cugetării internaţionale.

~~~ *Principesa Bibescu*, autoarea minunatului volum cu impresii de călătorie din Asia, *Les Huits Paradis*, a scos un nou volum la Hachette-Paris (legat în piele 5 lei), cu titlul: *Alexandre Asiatique*, care e o istorie a lui Alexandru cel Mare, după tradiţiile siriene şi persane conservate în Asia. E o poveste frumoasă scrisă cu ironie şi gravitate totdeodată, povestea fericirii „în înţelesul de reuşită a lucrului dorit“.

~~~ Centenarul naşterii ilustrului istoric Eudoxiu Hurmuzaki a fost celebrat cu o deosebită pompă la Cernăuţi. Festivitatea a fost presidată de însuşi mitropolitul Vladimir de Repta.

~~~ Se împlinesc 400 de ani dela naşterea lui *Gerhard Mercator*, reformatorul hărţilor geografice. El a demonstrat cel dintâi falsitatea metodei de până atunci de a trage paralelele şi longitudinele în chip rectilin, şi a determinat curbura lor. A ridicat astfel pe acea vreme îndepărtată harta Franţei, Germaniei, Italiei şi Greciei. Cea mai de seamă operă a lui, aflată într'un exemplar unic la Bibliotcca Naţională din Paris, e *Nona Descriptio*, prima hartă marină făcută după proecţiunea căreia i s'a dat numele său.

~~~ Nu e mult decând s'a sărbătorit centenarul lui *Alexandre Herzen*, scriitor, publicist şi om care avu o influenţă considerabilă asupra desvoltării, în imperiul moscovit, a spiritului revoluţionar. Cu acest prilej a apărut la „Mercure de France“ (3 fr. 50) un volum cu pagini alese din cele mai celebre ale operei sale considerabile, unde alături de pamfletarul virulent şi sociologul pasionat, se arată şi povestitorul de samă, dotat cu cele mai alese calităţi literare.

~~~ Francezii, aceşti maeştri ai Politeţii, s'au gândit să scoată un *Petit Memento de la Politesse* (elémentaire), pentru uzul copiilor ce vor găsi în această carte atrăgătoare sfaturi necesare de cum trebuie să se poarte în lume. A apărut la Armand Colin-Paris (1 frs. 50).

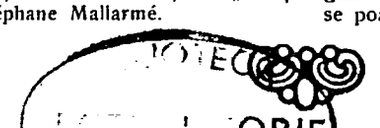
~~~

BANCA ILFOV

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL DEPLIN VĂRSAT 3.000.000 LEI

:: BUCUREȘTI .:

No. 12, Strada Lipscani No. 12

Direcțiunea: VICTOR BIBERIA

• • •

REGULAMENTUL LIVRETELOR DE ECONOMIE

Art. 1.—„Banca Ilfov" Societate anonimă, primește bani spre fructificare cu libret de economie, *plătind depunătorilor o dobândă de 5 la sută.*

Art. 2.—Livretul de cont-curent este personal și netransmisibil. In caz de pierdere, sustragere sau *distrugere*, proprietarul păgubaș se va ce formă legei pentru anularea titlurilor la purtător. Nimeni nu poate avea mai mult de un livret.

Art. 3.—Livretul nu poate întrece suma de zece mii lei.

Atât sumele vărsate cât și cele retrase în baza livretului, nu pot fi mai mici de 20 lei.

Art. 4. — Dobânzile încep a curge a doua zi după depunere și se socotesc până în preziua retragerei.

Art. 5.—Retragerile se pot efectuă în orice zi de lucru și anume până la lei 1000, la cerere fără avis.

Dela 1000—3000 lei după un avis prealabil de 5 zile; dela 3000—5000 lei după un avis prealabil de 10 zile; de la 5000—10.000 lei după un avis prealabil de 20 zile.

Art. 6.—Secretul cel mai strict se păstrează asupra operațiunilor de depuneri și retrageri de bani.

Art. 7. — Banca își rezervă dreptul de a modifică când va crede de cuviință orice articol din prezentul regulament, printr'un avis prealabil de 15 zile publicat în „Monitorul Oficial"

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

I. I. Niculescu-Dorobanțu,	*președ.*	I. Luca-Niculescu.	*censor*
Emil Lahovary,	*membru*	Gh. Deșliu,	„
I. N. Pillat,	„	D. D. Marinescu-Bragadiru,	„
V. Biberia,	„	M. Kalinderu,	*censor supleant*
N. Filitis,	„	I. Ionescu,	„
I. Grueff,	„	C. Mușceleanu,	„
I. Simionescu-Rîmniceanu	„		

SOCIETATEA

GOVORA-CĂLIMĂNEȘTI

aduce la cunoștința publicului care ar :: dori să'și urmeze cura atât la băile ::

GOVORA, CĂLIMĂNEȘTI

cât și la

:: CĂCIULATA ::

că pe timpul lunilor IULIE și AUGUST aproape toate camerele hotelurilor societății sunt deja reținute, totuși, :: parte din ele fiind libere în lunile ::

MAI, IUNIE și SEPTEMBRIE

se pot angaja chiar de acum cu prețuri reduse :: de asemenea și ::

Băile se dau cu prețuri reduse :: pe timpul acestor luni ::

BANCA

COMERCIALA

DIN TURNU SEVERIN

CAPITAL 1.000.000 LEI :: REZERVE 220.000 LEI

Mișcarea generală a afacerilor pe 1910, lei 63 milioane

Face următoarele operațiuni:

PRIMEȘTE ORICE SUME LA ECONOMIE

Sumele pot fi retrase în total sau în parte

Dobânda se poate ridică și fără capital din 3 în 3 luni

Dobânzile se trec la capete la sfârșitul fiecărui an

IMPRUMUTĂ PE POLIȚE

Imprumută pe Bonuri,

Mandate de ale Statului, Județului și Comunei

Plătește și scontează cupoane și bonuri eșite la sorți

Casă de schimb :: Incasări de polițe

Avansuri în cont curent pe gaj de cereale

:: Face plăți în țară și străinătate ::

Emite scrisori de credit asupra pieților importante din Europa.

Președinte. T. COSTESCU Director, I. GIURESCU

SANATORIUL

Dr. GEROTA

OPERAȚIUNI SI FACERI

BUCUREȘTI, BULEVARDUL FERDINAND No. 48

TELEFON 1/44

Cel mai mare și mai complect Sanatoriu de Chirurgie din țară

Special construit pentru boalele CHIRURGICALE, GENITO-URINARE,

:: BOALE DE FEMEI, FACERI ȘI VENERIENE ::

Cu 2 săli de operație,
2 săli de pansamente,
Razele Röntgen

și toate aparatele și instrumentele necesare operațiunelor generale și speciale.

Tratamentul sifilisului prin injecțiuni intravenoase cu medicamentul ERLICH (606)

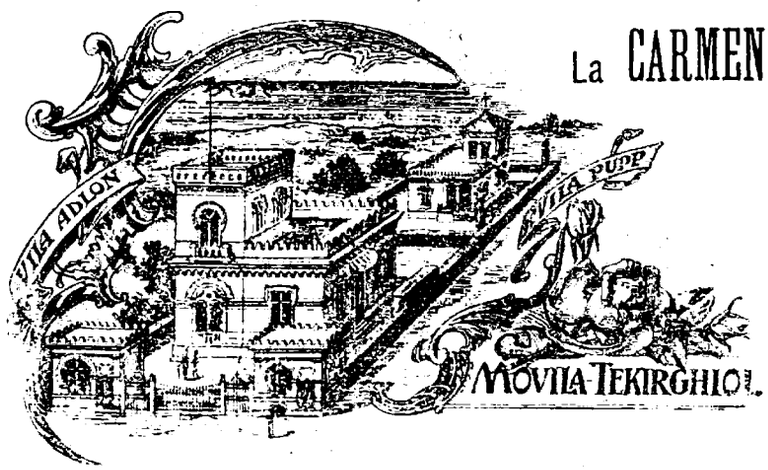

La CARMEN SYLVA (Lângă CONSTANȚA)

BAILE MOVILA
(TEKIRGHIOL)

Sunt de închiriat pentru sezonul 1912 :: începând dela 1 Iunie :: apartamente și camere în clădirile :: elegante noi ::

VILA ADLON și VILA PUPP

Aceste două vile se recomandă ele însăși publicului prin felul construcțiunii lor, având terase italiene cu vedere superbă spre mare și lac și fiind așezate lângă hotelul Movilă, deci la o aproape distanță de stabilimentul de băi, precum și de plaja mării.

Vilele sunt înzestrate cu tot confortul modern, cu lumină electrică, telefon, serviciu german ales, având în casă: modistă, maseuză, coafor de dame și de bărbați, etc., precum și posibilitatea de a luă dejunul și masa chiar în interiorul vilelor.

Informațiuni la hotelul Carol I, în Constanța sau direct la proprietarul vilelor ADLON și PUPP

REVUE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE

REVUE BLEUE

PARAISSANT LE SAMEDI

FONDÉE EN 1863

PRIX DU NUMERO: 60 CENTIMES

PRIX DE L'ABONNEMENT

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) seule.

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	12 fr	20 fr.	35 fr.

A la Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue) et à la Revue Scientifique (réunies).

	Trois mois	Six mois	Un an
Union Postale	18 fr.	35 fr.	55 fr.

On s'abonne dans les Bureaux de Poste et aux Bureaux de la *Revue Politique & Littéraire* (Revue Bleue) et de la *Revue Scientifique*

41 bis, RUE DE CHÂTEAUDUN — Paris.

LOTERIA PRIVILEGIATĂ PE CLASE

A

REGATULUI ROMAN

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Președinte, General Dr. Theodori

Director, Mavrodi

Post ministru Plenipotențiar

Membrii: *N. Xenopol, M. Sipsom, Gr. Cantacuzino, Al. Orăscu, Adrian Maghern*

Delegatul Ministerului. I. CEZARESCU

CENZORI: Take Policrat, Pascal Toneescu

Sediu, CALEA VICTORIEI, Vis-à-vis de Biserica Albă

NUMEROASE ȘI MARI CÂȘTIGURI

Publicul e îndemnat să joace, căci pe lângă marile șanse de câștig, contribuește la clădiri și întreținerî de spitale

Ciocolata si Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători